

Türkiye'nin Tarım Politikasında Gül Üretiminin Dünü, Bugünü, Yarını: Isparta'da Bir Alan Çalışması

The Past, Present and Future of Rose Production in Turkey's Agricultural Policy: A Field Study in Isparta

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, genelde Türkiye'nin tarım politikasını, özelde ise gül üretimini incelemektir. Türkiye'de gül üretiminin yaklaşık %80'i Isparta ve çevresinde yapılmaktadır. Gül üretimi, ülkeye ve yöre halkına ekonomik katkı ve sosyal refah sağlamaktadır. Bununla birlikte 2020 yılında Türkiye'de de görülen korona virüs salgınının, günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte enerji ve petrol fiyatlarındaki artışın, tarım politikalarını, dolayısıyla gül üretimini de etkilediği düşünülmektedir. Kamu politikası, devletin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak tanımlanmaktadır. Kamu politikası, başta kamu yönetimi olmak üzere maliye, iktisat, çalışma ekonomisi, sosyal politika, hukuk, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi birçok disiplinin ilgi alanına girmektedir. Dolayısıyla kamu politikası kavramının kullanılmasıyla dış politika, iktisat, tarım, eğitim, sağlık, konut gibi birçok farklı alana yönelik politikalara işaret edilmektedir. Tarım politikası kapsamında devlet tedbir almış mıdır? Hangi tedbirleri almıştır? Gelecekte neler yapılmalıdır? Merkezi yönetim, yerel yöneticiler ve üreticiler ne düşünüyorlar? Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile yukarıda belirtilen konularda elde edilen bulguların, literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Çalışmada, Türkiye'nin gül yağı üretiminde lider konumunu sürdürmesi, üreticilerle birlikte devletin, özel sektörün ve üniversitelerin birlikte çalışmasına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım politikası, Gül üretimi, Merkezi ve yerel yönetim, Gül üreticileri, Belediye

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the agricultural policy of Turkey in general and the production of roses in particular. Approximately 80% of rose in Turkey is produced in and around Isparta. Rose production provides economic contribution and social welfare to the country and local people. However, it is thought that the coronavirus pandemic, which was also seen in Turkey in 2020, the current economic crisis and the increase in energy and oil prices due to the Russia-Ukraine war also affected agricultural policies and therefore rose production. The public policy is defined as anything the government chooses to do or not to do. It is in the field of interest of many disciplines such as finance, economics, labor economics, social policy, law, political science and international relation and, especially public administration. Therefore, by using the concept of public policy, policies for many different fields such as foreign policy, economy, agriculture, education, health, housing are designed. Has the state taken any measures within the scope of agricultural policy? If so, what measures has been taken? What do the central government, local administrators and producers think? What the government should do in the future? It is evaluated that the findings obtained on the above-mentioned subjects with the semi-structured interview technique will contribute to the literature. As a result, Turkey's maintaining its leading position in rose oil production depends on the cooperation of the government, private sector and universities with the producers.

Keywords: Agricultural policy, Rose production, Central and local government, Rose growers, Municipality

GİRİŞ

Isparta gülü ya da yağ gülü olarak adlandırılan "rosa damascena", dünyada yetiştirilen gül türleri arasında ekonomik olarak en önemli gül türüdür. Bu tür gülden elde edilen gül yağı, kendine özgü keskin ve yoğun kokusu ile parfümeri, kozmetik, ilaç ve gıda endüstrisinde kullanılmaktadır (Baydar ve Kazaz, 2013: 144). Gül çiçeğinden, gülyağı ve gül koncreti² olmak üzere iki çeşit yağ, yan ürün olarak da gül suyu üretilmektedir (Tarım Ürünleri Piyasaları, 2020). Yetiştirilen gül çiçeğinin, daha geniş anlatımla üretime dönüştürülmesi şu şekilde olmaktadır: Yaş (taze) gül çiçekleri, suyla damıtılarak gül yağı ve yan ürün olarak gül suyu elde edilmektedir. Taze toplanmış ve bir süre gölgede bekletilerek dinlendirilmiş gül çiçeklerinin kimyasal çözeltilerle³ işlenmesi ile konkret, konkretin de etil alkol ile işlenmesiyle absöüt elde edilmektedir (Baydar vd., 2019: 1). Isparta'da genel olarak gül üreticileri, yetiştirdikleri gül çiçeğini ya fabrikalara satmakta ya da geleneksel yöntemlerle gülyağı ve gül suyu üretiminde kullanılmaktadırlar.

Cengiz Özgün¹

How to Cite This Article

Özgün, C. (2023). "Türkiye'nin Tarım Politikasında Gül Üretiminin Dünü, Bugünü, Yarını: Isparta'da Bir Alan Çalışması", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:50; pp:2783-2798. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.70409>

Arrival: 01 May 2023
Published: 30 June 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr.,Emekli Dr. Öğr. Üyesi

² Gülyağı ince, gül koncreti ise katı gülyağıdır.

³ Makaleyi teknik terimlerden arındırmak amacıyla n-hekzan ekstraksiyonu, gül çiçeklerinin kimyasal çözeltilerle işlenmesi olarak ifade edilmiştir.

Dünyada yılda ortalama 15-16 bin ton üretilen “rosa damascena” türü gül çiçeğinin yarısı Türkiye’de yetiştirilmektedir. Bu miktarlar, Türkiye’yi dünyadaki en büyük gülyağı üreticisi konumuna getirmektedir. Genel olarak her yıl Dünya gülyağı talebinin yaklaşık %50’si Türkiye’den, %40’ı Bulgaristan’dan karşılanmaktadır. Geriye kalan %10’luk kısmı ise İran, Hindistan, Fas, Afganistan gibi diğer ülkelerden karşılanmaktadır (Tarım Ürünleri Piyasaları, 2022).

Isparta gülünün çok önemli bir bölümü (%80); Gönen, Keçiborlu, Eğirdir, Uluborlu, Atabey başta olmak üzere Isparta çevresinde, küçük bir kısmı (%20) ise Burdur, Afyonkarahisar ve Denizli illerinin bazı bölgelerinde yetiştirilmektedir. Gülcülük, Türkiye’de 19. yüzyılın sonlarında başlamasına rağmen Isparta’da ilk gülyağı fabrikası, 1935 yılında açılmıştır (Dağlı, 2019: 10). Aynı dönemde gül üreticilerinin kooperatifleştikleri de gözlemlenmiş ve 1954 yılında sekiz gül kooperatifinin birleşmesiyle Gülbirlik (Gül yağı ve Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifi) kurulmuştur. (Dağlı, 2019: 10).

Gülyağının en büyük alıcısı parfümeri ve kozmetik üreticileridir. Türkiye’de üretilen gül yağının yaklaşık %2-5 kadarı iç piyasada tüketilmekte, geriye kalan gül yağı ile üretilen gül konkretinin tamamı ihraç edilmektedir. Gülyağının en büyük alıcı ülkesi Fransa’dır. 2020 yılında Fransa’ya 5,4 milyon, İsviçre’ye 1,1 milyon, İngiltere’ye ise 1 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır (Tarım Ürünleri Piyasaları, 2022).

Günümüzde gül üretimine yönelik çalışmaların, genelde ziraat fakültelerinin tarım politikası bölümlerinde, ekonomik boyutuyla da iktisat ve işletme bölümlerinde yürütüldüğü görülmektedir. Oysa gül üretimi, üreticiyi, çiftçiyi, diğer bir ifadeyle kamuyu, kamu politikası yapımında rol alan aktörleri doğrudan ilgilendirmektedir. Kamu sözcüğü, Türk Dil Kurumu tarafından açıklandığı üzere; “*halk hizmeti gören devlet organlarının tümü, bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme*” (TDK, 2023) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlarda kamu kelimesi hem devlete ait resmiyeti hem de halka ilişkin genelliği ifade etmektedir. Kamu kavramı resmiyet ve genelliğin yanında; kamu malları, kamu hayatı ve halk kütüphanesi örneklerinde olduğu gibi “özel”in, “gizli”nin, “kapalı”lığının zıt anlamlısı olarak “açık”lık, “halka ait oluş” ve “görülebilir olma” anlamlarında da kullanılmaktadır (Eryılmaz, 2015: 10). Kamu kelimesinin İngilizce karşılığı ise “public”tir.

Politika kelimesi ise Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “1) *Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa. 2) Davranış biçimi, düşünce yapısı*” (TDK, 2023) şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu politikası kavramı, İngilizce “public policy” ifadesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu ifadedeki politika (policy) kavramı; bir birey, grup, şirket veya hükümet tarafından herhangi bir konuda benimsenen eylem programını ifade etmektedir (Heywood,2012: 54). Bu nedenle “güvenlik politikası”, “eğitim politikası”, “sağlık politikası”, “enerji politikası”, “kamu politikası”, “tarım politikası” gibi kavramlar için “policy” sözcüğü tercih edilmektedir (Ergun, 2004: 303).

Kamu Yönetimi literatüründe çeşitli kamu politikası tanımlarına rastlanmaktadır. Yaygın olarak kullanılan tanım, Dye (1987: 1) tarafından yapılan “devletin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey” tanımıdır. Bu açıklamalardan sonra kamu politikası; kamuya ait bir sorunu çözmek, kamunun bir ihtiyacını gidermek ve belirli bir amacı ya da amaçları gerçekleştirmek için; kamusal mal / hizmet üretimi yapan, bir kamu kurumu / kuruluşu tarafından yürütülen, bunun için gerekli kamu kaynaklarının kullanıldığı bir dizi eylemler bütünü olarak tanımlanabilir (Akman, 2019: 34).

Türkiye’nin tarım politikalarına bakıldığında hedefin; halkın gıda ihtiyacını karşılamak, üretim ve verimi artırmak, tarımsal üretimde kendi kendine yeterli düzeyini yükseltmek, tarım gelirlerini artırmak ve süreklilik sağlamak, tarım ürünleri ihracatını artırmak, kırsal kesimin kalkınması ve tarımda yeni teknolojilerin kullanılmasının sağlamak olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2020: 1). Ancak belirlenen bu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı tartışmaya açıktır. Zira dünyada yaşanan ekonomik krizlerin, 2020 yılında Türkiye’de de görülen korona virüs salgınının, Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte enerji ve petrol, ayrıca gübre fiyatlarındaki artışın, yerel ekonomik koşulların, tarımsal üretimi, dolayısıyla gül üretimini de etkilediği düşünülmektedir.

Gül yağının, Türkiye’nin geleneksel ve değerli tarımsal ihraç ürünlerinden olduğu bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle ve yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde bu çalışmada, gül ürünlerinin geçimişi ile bugünkü durumu ve geleceğe yönelik beklentilerin neler olduğu ele alınmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taramasında; gülcülükle ilgili makale, kitap ve çalıştay raporları, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı bu alanda yapılmış lisansüstü tezler incelenmiş, bu çalışmanın maksadına yönelik olarak aşağıdaki kaynaklar özetlenmiştir.

Çetin ve Yücesoy (2020: 9) çalışmalarında, Covid-19 Sürecinde AB ve Türkiye’nin tarım politikalarını incelemişlerdir. İnceleme neticesinde; Türkiye’de tarımsal üretimden çekilen üreticiler olduğunu ve tarımsal ürün ithalatının giderek ağırlık kazandığını, Covid-19 salgın sürecinde Türkiye’nin tarım sektöründe kendi kendine yetebilecek durumda olduğunu, ancak Türkiye’de çiftçilerin girdi maliyetlerinden dolayı üretim yapmakta

zorlandığını, mazot, elektrik, gübre, tohum, ilaç vb. girdi fiyatlarının yükselmesine rağmen çiftçilerin yeterli destek alamadıklarını, Covid-19 salgını ile bir kez daha tarımın önemini, tüm dünya için yaşamsal değerini, ekonominin olmazsa olmaz sektörü olduğunu ortaya koymuşlardır.

Örmeci, İkiz ve Demircan (2012: 133)'in çalışmalarında; Türkiye'nin dünyadaki en büyük gül yağı üreticisi olduğu ve dünya gül yağı talebinin %50'sini karşıladığı, bununla birlikte sektörün gelişmesine katkı sağlamak açısından çözüm önerilerine de ihtiyaç olduğu, bu maksatla SWOT analizi yapıldığı belirtilmiştir. Çözüm önerilerinin başında; bölgede yer alan resmi kurumların, özel şirketlerin, araştırma merkezlerinin ve eğitim kurumlarının işbirliğiyle kurulabilecek *Kozmetik Vadisi*'nin, dünya kozmetik piyasasında söz sahibi olabileceği, gül üretiminin konvansiyonel ve organik üretim bölgelerine ayrılarak yapılabileceği, üretim planlaması, sözleşmeli gül üretimi, *gençleştirme budaması* desteği verilmesi gibi sektörde gelişme sağlayabilecek tedbirlerin uygulamaya sokulması ön plana çıkmaktadır.

Baydar vd. (2019: 4)'nin çalışmalarında; gül yağı fabrikalarında her yıl 20 bin tonun üzerinde gül posası üretildiği ancak bundan ekonomik olarak faydalanılmadığı, gül posası ve atık suyun önemli çevre sorunlarına neden olduğu belirtilerek gül posasının organik gübre veya kompost olarak değerlendirilebilme potansiyeli araştırılmıştır. Sonuçta gül posasının oldukça kaliteli ve ekonomik bir organik gübre kaynağı olduğu, insan ve çevre sağlığı için bir risk taşımadığı anlaşılmıştır.

Dağlı (2019: 10-19) makalesinde, yağ gülü sektörünün son 10 yılını ekonomik açıdan incelemiş, kritik sektör sorunlarını ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu kapsamda Dağlı; Türkiye'nin gül yağı üretiminde lider konumunun sürdürülmesi için tüm paydaşlarca (devlet, özel sektör, üretici, üniversiteler vb.) sektöre yeterince ilgi gösterilmesi gerektiğini, gül üretim tekniklerinden gül yağı işleme tekniklerine, gül çiçeği hastalıklarından haşerelerle mücadeleyle kadar gülcülük konusunda yapılmış lisansüstü tezler, makaleler vb. birçok bilimsel çalışmanın kısaltılıp sadeleştirilerek (broşür, bilgi notu, eğitim notu gibi) üreticilerin kullanımına sunulmasını önermektedir. Ayrıca politika yapıcılarının, sektöre ilişkin çalıştay raporları, makaleler, saha araştırmaları, lisansüstü tezlerde tespit edilen akılcı ve uygulanabilir çözümleri uygulamaya geçirmelerini belirtmektedir.

Bilir (2010: 2) yüksek lisans tez çalışmasında yağ gülü yetiştiriciliğini, tarımsal, ekonomik ve sosyo-kültürel yönden analiz etmektedir. Çalışmasında; Türkiye'de yağ gülü yetiştiriciliği yapılan alanların yaklaşık %80' inin (16.000 dekar) Isparta'da olduğunu, ancak aile başına düşen hasat miktarı ile gül çiçeğinin birim alım fiyatının her aileye sağladığı ekonomik katkının düşük olduğunu (yaklaşık 1,0 \$/kg), tarım alanlarındaki %1'lik payın da bu düşünceyi desteklediğini belirtmektedir. Buna rağmen gülcülüğün Isparta'da varlığını sürdürmesinin Bilir (2020: 2)'e göre en önemli nedeni, gülcülüğün geleneksel tarım olması ve gülcülük faaliyetlerinin yoğunlaştığı Mayıs-Haziran döneminde başka tarımsal faaliyetlerin olmamasıdır.

Altunbaş (2018: 91); gül üreticiliğinde kadının görünmeyen emeğini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında, kadınların görünmeyen emeğinin görünür olabilmesi için yeni örgütlenme modelleri ve bu örgütlenmelere her türlü desteğin sağlanmasını önermektedir.

Yukarıda sıralanan çalışmaların yanı sıra Khatwari (2017), Ersan (2020) ve Gökdal (2018)'in lisansüstü tezleri, Gülbirlik ve Tarım Bakanlığının raporları, yayınlanmış makale ve çalışmalar bir bütün olarak incelendiğinde, gülcülük ve gül ürünlerinin pek çok farklı alanda incelendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

METODOLOJİ

Çalışma için merkezi ve yerel yöneticiler, gül üreticileri ve sivil toplum kuruluşlarından bilgi toplanması planlanmıştır. Bu maksatla Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Isparta İli Gönen İlçesi Belediye Başkanı, Gülbirlik (S.S. Gül, Gül Yağı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği) Başkanı (veya yetki verdiği 1 kişi), Gönen İlçesine bağlı Köylerin muhtarları (en az bir muhtar), S.S. Gülgönen Tarımsal Kalkınma Kadın Kooperatifi Başkanı ve gül üreticileri ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği yöntemiyle bilgi toplanması planlanmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak gül üretimi ile ilgili kurum ve kooperatiflerle irtibata geçilmiştir. Gülbirlik ile Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün resmi web adreslerine, 24 Temmuz 2022 tarihinde çalışmanın kapsamı ve görüşme konularını içeren birer e-posta gönderilerek randevu talep edilmiştir. Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden ertesi gün telefonla geri dönüş yapılarak, müdürün izinde olduğu, müdür yardımcısı ile 27 Temmuz 2022 tarihinde görüşülebileceği bildirilmiştir. Isparta İl Tarım ve Orman Müdürü Yardımcısı (U.T.) ile 27 Temmuz 2022 Çarşamba günü saat 10.00'da makamında, ses ve görüntü kaydı alınmadan yaklaşık 40 dakika süre ile görüşme yapılmıştır.

Gülbirlik resmi telefon numarası (0246 218 12 80), 25-27 Temmuz ve 01 Ağustos 2022 tarihlerinde aranmış, 24.07.2022 tarihinde gönderilen e-posta iletisini alıp almadıkları sorulmuştur. Z. ve H. ile yapılan görüşmede; Gülbirlik'e yoğun görüşme taleplerinin geldiği, yetkililerin zamanlarının yeterli olmadığı, ancak konuyla ilgili olarak Gülbirlik'in resmi brifinglerinin olduğu, ayrıca gelinmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir. Bu görüşmelerden sonra,

Gülbirlik tarafından hazırlanmış bilgi notu 01.08.2022 tarihinde e-posta ile alınmıştır. Gönderilen bilgi notu; talep edilen bilgilerden ziyade gül üretimi ve Gülbirlik'in faaliyet alanlarına yönelik genel bilgiler içermektedir.

Gönen Belediye Başkanı (O.K.) ile 01 Eylül 2022 tarihinde makamında görüşme gerçekleştirilmiştir. Ses kaydının alındığı görüşmede, Belediye Meclis Üyesi (K.İ.) de hazır bulunmuştur. Tarımsal faaliyetler ile belediye ve kooperatif çalışanlarının görevlerinden dolayı yaz döneminin yoğun geçmesi nedeniyle görüşmeler, geniş bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Yukarıda açıklananlar da dahil olmak üzere görüşmelere ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Kapsamında Görüşülen Kişiler

S.No.	Görevi	Adı Soyadı	Cinsiyet	Görüşme Tarihi	Açıklama
1	Isparta İl Tarım ve Orman Müdürü Yardımcısı	U.T.	Erkek	27/07/2022	Makamında ses ve görüntü kaydı alınmadan görüşülmüştür.
2	Gülbirlik Yetkilileri	Z. ve H.	Kadın	25, 27/7/2022 01/8/2022	Telefonla görüşülmüş, Ynt. Krl. Bşk. veya Gn. Md. ile görüşme sağlanamamıştır. Yetkililerin bilgileri dâhilinde e-posta iletisi gönderilmiştir.
3	Gönen Belediye Başkanı	O.K.	Erkek	01/9/2022	Makamında yapılan görüşmede ses kaydı alınmıştır. Belediye Meclis Üyesi K.İ. hazır bulunmuştur.
4	Gül üreticisi. Aynı zamanda Gönen Belediye Çalışanı.	Ü.P.	Erkek	02/9/2022	Belediyede yapılan görüşmede ses kaydı alınmıştır.
5	Gül Üreticisi	Z.K.	Kadın	21/9/2022	Evinde görüşülmüştür. Eşi de görüşmede hazır bulunmuştur.
6	Baladız Muhtarı. Aynı zamanda gül üreticisi	M.E.	Erkek	12/10/2022	Evinde görüşülmüştür. Eşi de görüşmede hazır bulunmuştur.
7	S.S. Gülgönen Tarımsal Kalkınma Kadın Kooperatifi Başkanı	N.Ö.	Kadın	15/10/2022	Antalya'da seyahat esnasında görüşülmüştür.

Araştırmaya katkısını anlamak amacıyla, görüşme soruları ve metodoloji, gül üreticileri, belediye görevlileri, üniversite öğretim üyeleri ile görüşülmüş ve katkıları alınmıştır. (Görüşme soruları: 1. Gül üretimi ile ilgili faaliyetleriniz nelerdir? 2. Korona Virüs salgını gül üretimini nasıl etkiledi? Olumlu ve olumsuz etkileri var mı? Bu etkiler nelerdir? 3. Halen dünyada ve ülkemizde yaşanmakta olan ekonomik kriz, gül üretimini nasıl etkiledi? 4. Enerji ve petrol fiyatlarındaki artış, gül üretimini nasıl etkiledi? 5. Gül üretimine yönelik Devlettten ne bekliyorsunuz? 6. Gül üretimine yönelik özel sektörden ne bekliyorsunuz? 7. Geleceğe yönelik planlarınız, beklentileriniz nelerdir? 8. Sizin ilave etmek istediğiniz başka bir konu var mı?)

Çalışma için sırasıyla bir vakıf ve üç devlet üniversitesine etik kurul izni için başvurulmuştur. Başvuru yapılan vakıf ve devlet üniversitelerinin etik kurulları, kendi kurumlarında çalışan akademisyen ve lisansüstü öğrencilerinin etik kurul izin taleplerini değerlendirmeye aldıklarını bildirmişlerdir. Müteakiben üniversitede görevli bir öğretim üyesi aracılığıyla Kapadokya Üniversitesi Etik Komisyonunun 05.08.2022 tarih ve E-64577500-050.99-20690 sayılı yazısı ile çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığı kararı alınmıştır.

SINIRLAMALAR

Çalışmada sadece gül üretimine; 2020 yılında Türkiye'de de görülen ve etkileri kısmen devam eden korona virüs salgınının, günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte enerji ve petrol fiyatlarındaki artışın, gül üretimine etkilerine odaklanılmıştır. Çalışma; Isparta ve Gönen çevresi ile sınırlıdır. Görüşme sorularının hazırlanması Nisan-Haziran 2022, görüşmelerin yapılması Temmuz-Ekim 2022 dönemini kapsamaktadır.

BULGULAR

Isparta İl Tarım Müdürlüğünden Elde Edilen Bulgular

Isparta İl Tarım ve Orman Müdürü Yardımcısı (İİTOMY), gül üretimi ile ilgili olarak gülün çok yıllık bir bitki olduğunu, Isparta'nın simgesi olduğunu belirtmiştir. Isparta'da gül üretimi ile birlikte elma, lavanta, kiraz gibi ürünlerin de yetiştirildiğini, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü olarak görevlerinin; verimin artırılması, tarım zararlıları ile mücadele, Isparta ilinin tarımsal envanterinin çıkarılması, ilin tarım üretim potansiyelinin mevcut teknolojiye göre belirlenmesi ve mevzuat gereği verilen görevlerin yapılması olduğunu ifade etmişlerdir. 2020 yılı verilerine göre Isparta ilinin stratejik ürünlerini (Tablo 2) ve önemli ürünlerini (Tablo 3), 2002 yılından 2021 yılına kadar gül üretimindeki yıllara bağlı değişimi (Tablo 4) ve çiftçi kayıt sistemine kayıtlı çiftçi sayısını (Tablo 5), Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerini esas alarak vermiştir.

Isparta, Türkiye'de üretilen gül, elma ve lavantada birinci sırada yer almaktadır. Isparta'nın stratejik tarım ürünlerinin Türkiye üretimine oranı ve bu ürünlerin tarımsal üretim değerleri Tablo 2'dedir.

Tablo 2: Isparta İli Stratejik Tarım Ürünleri

Ürün	2020 Yılı Üretim Miktarı (Ton-Adet)				
	Türkiye	Isparta	Oran (%)	Türkiye Sıralaması	Tarımsal Üretim Değeri (Milyon TL)
Gül	18.202	15.343	84,29	1	115
Elma	4.300.486	931.154	21,65	1	1.862
Lavanta	3499	852	24,35	1	17
Barbunya	88.107	13.776	15,64	2	55
Karanfil (adet)	535.808.090	117.180.000	21,87	2	47
Vişne	189.184	10.593	5,60	5	42
Kiraz	724.944	40.746	5,62	6	204
Kayısı	833.398	13.413	1,61	8	54
Üzüm	4.208.908	72.730	1,73	13	291
Çilek	546.525	1832	0,34	21	18

Kaynak: TÜİK, 2020 verilerine Göre Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne Hazırlanmıştır.

Isparta'nın önemli tarım ürünlerinin 2002 yılından 2020 yılına kadar olan değişimi ve 2020 yılına ait Isparta'da üretilen önemli ürünlerin Türkiye karşılaştırması Tablo 3'dedir.

Tablo 3: Isparta İlinin Önemli Ürünleri

Ürün	Isparta Alan (Da-M ²) 2020	2002-2020 Isparta Üretim Miktarı Karşılaştırılması (Ton-Adet)			2020 Türkiye-Isparta Üretim Miktarı Karşılaştırılması (Ton-Adet)				Diğer İller
		2002	2020	Değişim (%)	Türkiye	Isparta	Oran	Sıra	
Gül (Yağlık)	33.175	5.828	15.343	163	18.202	15.343	84,29	1	Burdur 2, Afyon 3'üncüdür.
Elma	231.050	508.802	931.154	83	4.300.486	931.154	21,65	1	Antalya 2, Niğde 3'üncüdür.
Lavanta	5.596	-	852	-	3.499	852	24,35	1	Afyon 2, Burdur 3'üncüdür.
Barbunya	10.968	-	13.776	-	88.107	13.776	15,64	2	Muğla 1, İzmir 3'üncüdür.
Karanfil (Adet)	868	12.610.000	117.180.000	829	535.808.090	117.180.000	21,87	2	Antalya 1, İzmir 3'üncüdür.

Kaynak: TÜİK, 2020 verilerine Göre Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne Hazırlanmıştır.

Isparta'da gül üretimi, 2002 yılından 2021 yılına kadar yaklaşık üç kat artarak 15.259 tona ulaşmıştır. Değişim, Tablo 4'de görüleceği üzere %162'dir.

Tablo 4: Isparta'da 2002 Yılından 2021 Yılına Kadar Gül Üretimindeki Yıllara Bağlı Değişim

Ürün	Isparta Alan (Da) 2021	2002-2021 Isparta Üretim Miktarı Karşılaştırılması (Ton-Adet)			2021 Türkiye-Isparta Üretim Miktarı Karşılaştırılması (Ton-Adet)					
		2002	2021	Değişim (%)	Türkiye	Isparta	Oran	Sıra	İlk Üç Sıralaması	İl
Gül (Yağlık)	33.170	5.828	15.259	162	18.020	15.259	84,68	1	Isparta	15.259
									Burdur	1.925
									Afyon	675

Kaynak: TÜİK, 2020 verilerine Göre Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne Hazırlanmıştır.

Isparta'da gül üretimindeki artışa rağmen tarımla uğraşan kişi sayısında azalma söz konusudur. 2011 yılında çiftçi kayıt sistemine kayıtlı 22.569 çiftçi varken bu rakam 2020 yılında 19.812'ye gerilemiştir. Çiftçi sayısındaki azalmaya paralel olarak tarım alanlarında da bir azalma görülmektedir. 2011 yılında 901.030,260 dekarlık alanda tarım yapılırken bu rakam 2020 yılında 856.896,319 dekar düşmüştür (Tablo 5). Çiftçi sayısının ve tarıma ayrılan alanların azalmasına rağmen tarım ürünlerinin üretim miktarının artması, tarımda verimin artmasının bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

Tablo 5: Isparta'da Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) Verileri

Yıl	Çiftçi Sayısı	Parsel Sayısı	Toplam Alan (Da)
2011	22569	294362	901.030,260
2012	21642	287922	881.194,513
2013	21344	278130	858.836,560
2014	20742	274853	820.345,427
2015	20857	275495	812.604,108
2016	20852	257154	824931,819
2017	21615	265610	836.502,845
2018	21673	269484	848.574,863
2019	18859	259813	826.994,750
2020	19812	261564	856.896,319

Kaynak: TÜİK, 2020 verilerine Göre Isparta İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne Hazırlanmıştır.

İTOMY, faaliyetlerinin sadece gül üretimi ile sınırlı olmadığını, bununla birlikte gül üretimine yönelik özel bir çalışmalarının da bulunmadığını ifade etmiştir. Korona virüs salgını döneminde gül üretiminin olumsuz yönde etkilendiğine dair bir tespitlerinin olmadığını, çiftçilerin serbestçe tarımsal üretim faaliyetlerinde bulunabildiğini belirtmiştir. İTOMY, dünyada ve ülkemizde yaşanan enerji krizinin, enerji ve petrol fiyatlarındaki artışın gül üretimini etkilemesine yönelik bir çalışmalarının olmadığını, gül üretimine yönelik özel sektörün serbestçe çalıştığını, ayrıntılı bilginin Gülbirlik'ten alınabileceğini ifade etmiştir.

Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Gülbirlik Genel Müdürü H.Ç.nin bilgisi dahilinde gönderilen bilgi notunun (B.N.); gül üretiminin Isparta ve Türkiye açısından önemi, Gülbirlik'in faaliyet alanları ve gül üretimindeki sorunlar açısından özeti aşağıdadır. B.N.ndaki tespitler, çalışma kapsamındaki görüşme sorularını kısmen yanıtlamaktadır.

B.N.na göre ülkemiz açısından giderek bir kültür haline gelen gülcülük, Isparta ve Burdur illerinin sosyal ve ekonomik yaşamında önemli bir yere sahiptir. B.N.nda dünyada en büyük gülçiçeği üreticisi ülkenin Türkiye olduğu belirtilmektedir. Toplam dünya gülçiçeği üretiminin yaklaşık %60'ını Türkiye gerçekleştirmektedir. 2020 yılı verilerine göre Gülbirlik ve özel işletmeler, dünya gül yağının yaklaşık %60'lık kısmını karşılayarak sektöründe dünyada birinci sırada yer almaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: Isparta ve Burdur Genelindeki Gül Üretimi Durumu

Üretim Konusu	Açıklama
Gül çiçeği üretim alanı	35.000 dekar / yaklaşık (2020 itibariyle)
Gül çiçeği üretimi	12.500 – 13.000 ton / yıl (2020 itibariyle)
Gül yağı üretimi	1.700 – 1.800 kg / yıl
Gül koncreti üretimi	14.000 – 15.000 kg / yıl / yaklaşık
Gül yağı geliri	8.000.000 € / yıl / yaklaşık
Gül koncreti geliri	7.000.000 €- 7.500.000 € / yıl / yaklaşık
Gül suyu geliri	2.000.000 € / yıl

Kaynak: Gülbirlik Bilgi Notu, 2022.

Gülcülük, ülkede 19'uncu yüzyılın sonlarında başlamasına rağmen Türkiye bugün sanayi tipi gülün (rose damascena) dünyada en büyük üreticisi ülkedir. Türkiye'nin Göller Yöresi'nde (Isparta ve Burdur İllerinde) yaklaşık 35.000 dekarlık alanda ortalama 12.500-13.000 ton gülçiçeği üretimi bulunmaktadır. Dünyada toplam gül çiçeği üretiminin %60'ını gerçekleştiren Türkiye, gül çiçeğinden elde edilen gül yağının %50'sini ve gül koncretinin de %80'ini karşılamaktadır. Gülbirlik, sanayi tipi gülden elde edilen gül yağı ve gül koncretinin tamamına yakınının ihrac edildiğini belirtmektedir. Gül yağı ve gül koncreti ihracatından sağlanan gelir, Isparta ve Burdur illerinin ekonomisine ciddi katkı sağlamaktadır.

B.N.ndaki verilere göre Göller Yöresinde doğrudan veya dolaylı olarak yaklaşık 50.000-60.000 kişi gülcülük ile ilgilenmekte ve aile bütçelerine önemli katkı sağlamaktadırlar. Isparta ve Burdur İllerinde yaklaşık 12.000 civarında aile gülcülükle meşgul olup, bu aileler geçimlerini ağırlıklı bu yoldan sağlamaktadırlar. Gül çiçeği üreticilerinin yaklaşık 4.500 kadarı Gülbirlik'in ortağı durumundadırlar.

Gül çiçeğinin Isparta halkının ticari yaşamında önemli bir yeri bulunduğundan, yörede 50.000'in üzerinde çiftçi, doğrudan veya dolaylı olarak gülcülükle ilgilenmektedir. Gülbirlik'e göre, Karadeniz Bölgesindeki fındık gibi, gül de Isparta insanının ekonomik ve sosyal yaşamında bir kültür ve temel ürün haline gelmiştir.

Gülbirlik, 1954 yılında sekiz kurucu birim kooperatif'in oluşturduğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliği olarak kurulmuştur. Gülbirlik'in günümüzde altı birim kooperatifi, 8.000 üretici ortağı ile dört ayrı yerde kurulu dört ünite Gül yağı tesisi (Güneykent, Kılıç, Yakaören ve İslamköy) ve bir ünite gül koncreti tesisi bulunmaktadır. Gülbirlik, mevcut tesislerinde günlük 320 ton gül çiçeği işleme kapasitesine sahip olduğunu belirtmektedir. Bu kapasitesiyle Türkiye'nin ve dünyanın en büyük üretici ihracatçı kuruluşudur. Gülbirlik 2000 yılında kabul edilen 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ile özerkleşmiştir. Halen Gülbirlik'te 17, bağlı şirketi olan Rosense de 92 olmak üzere toplam 109 personel ve 6 Yönetim Kurulu Üyesi görev yapmaktadır.

Gülbirlik; gül üretimi ile uğraşan 12.000 üreticinin olduğunu ancak üretici ortakların her geçen gün kooperatif mantığından uzaklaştığını, Gülbirlik gibi örgütlenmiş bir kuruluş olmazsa gülcülüğün de zamanla yok olacağını belirtmektedir. B.N.a göre, üretici ortaklara kooperatif bilincinin benimsetilmesi, kooperatife sahip çıkmaları hususunda üreticilerin, Gülbirlik'in yanında ve arkasında devletin desteğini görmesi ve hissetmesi önemlidir. Devletin vereceği destek sayesinde, Gülbirlik'e dolayısıyla kooperatiflere olan güven ve sahiplenme duygusu artacaktır.

Gülbirlik'e göre gül üretiminde çeşitli sorunlar vardır. Bu sorunların başında; bahçelerin bakımı, ilaçlanması ve gübrelenmesinin bilimsel yöntemler yerine geleneksel yöntemler ile yapılması, bu nedenle gül verimi ve kalitesinin düşmesi gelmektedir.

Isparta ve çevresinde yaklaşık 12.000 aile gül tarımı ile meşgul olmaktadır. Ancak bu aileler, diğer tarımsal faaliyetlerin yanında gülcülükle meşgul olmaktadır. Esasen her aile işleyebileceği kadar bir bahçeye sahiptir. Ancak son dönemlerde büyük miktarlardaki arazilerde gül bahçeleri kurulmuştur. Bu durum, hasat döneminde gül toplamak için işçi bulma sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Gülbirlik'e göre bunun sebebi gençlerin köylerden şehirlere göç etmesi ve şehir hayatını tercih etmesidir.

Gül dalından koparıldıktan yaklaşık üç saat sonra % 20 verim kaybına uğramaktadır. Bu nedenle gül toplama işi sabah erken saatlerde (06.00 sularında) başlamalı ve çiçek toplama işi sıcaklığın yoğunlaştığı saat olan öğleden önce en geç saat 11:00 civarlarında sonlandırılmalı ve acilen fabrikalara intikal ettirilmelidir. Verim kaybını önlemek için gül bahçeleri uzak yerlere kurulmamalıdır. Gül bahçelerinin çok büyük olması ve işçi toplama nedeniyle 07.30 veya 08.00 civarında gül hasadı yapılması ve akşam satlarına kadar teslim edilmesi nedeniyle gül verimi düşmektedir.

Gülbirlik'e göre Isparta'da gül üretimi hakettiği şekilde desteklenmemektedir. Gülbirlik, gül üretiminde en iyi desteğin diğer bir üretici ülke olan Bulgaristan tarafından yapıldığını açıklamaktadır. Gülbirlik'e göre Bulgaristan'da gül üreticileri, %70 enerji desteği, damlama sulama, gübre ve bahçe bakım desteğini, hem AB fonlarından hem de Bulgaristan Tarım Bakanlığından almaktadırlar.

Isparta'da gül ile ilgili bir araştırma merkezi (GÜLAR) 2005 yılında kurulmasına karşın, Bulgaristan'da Gül Enstitüsü 1907 yılında kurulmuştur. Bulgaristan'da Gül Enstitüsü sadece güle dayalı AR-GE çalışması yaparak verimi ve kaliteyi arttırmak, üretim teknolojisini modern ve ekonomik hale getirmek için üreticiye hizmet sunmaktadır. Gülbirlik'e göre Gülar'ın çalışmaları henüz istenilen seviyelere ulaşamamıştır.

Isparta Bölgesinde yaklaşık yıllık 12.000-13.000 ton gül çiçeği 45-50 günlük bir süre içerisinde işlenmektedir. Bu süre içerisinde işlenen gül çiçeklerinden geriye kalan yaklaşık aynı miktarda gül posası atık olarak çıkmaktadır. Diğer taraftan üretim esnasında kullanılan ve üretim sonucu açığa çıkan atık sular da doğrudan kullanılamamaktadır. Bu nedenle Gülbirlik; ortaya çıkan gül çiçeği atık posası ve atık sularının yeniden ekonomiye kazandırılması ve çevrenin korunmasına yönelik olarak yapılacak çalışmalarda, ilgili firmaların desteklenmesinin ve yardımcı olunmasının uygun olacağını belirtmektedir.

Gülbirlik, Süleyman Demirel Üniversitesi ile birlikte gerekli çalışmaları yaparak 2006 yılında Isparta Gülüne coğrafi işaret alındığını, ancak gül üretiminin bölge dışına ve ülke dışına (Azerbaycan-Kazakistan-Türkmenistan vb.) çıkarılmasına engel olunmadığını, hatta bazı kurumlar tarafından desteklediğini ifade etmektedir.

Gönen Belediye Başkanı (GBB), çiftçilerin kendi gül bahçeleri olduğunu ve yıllardır geleneksel yöntemle gül ürettiklerini belirterek üretim, satış vb. konularda Belediyeden bir talep ve şikayetleri olmadığını ifade etmiştir. GBB, gül üreticisinin en büyük sorununun pazar bulma sorunu olduğunu belirtmiştir. GBB'ye göre gül üreticileri, önceden taban ve tavan fiyatının belirlenmesini istemektedirler. Taban fiyat belirlenmiş olsa, üreticiler işçilik masraflarını hesap ederek hareket edeceklerdir. Hiçbir şekilde fiyat belli olmadığından işçi sıkıntısı yaşanmaktadır.

GBB'ye göre gül üreticileri ürününü, kendi tercihlerine göre Gülbirlik'e veya tüccara vermektedir. Gülbirlik haricinde tüccara verdiklerinde, bir sonraki yılın ürününden avans da alabilmektedirler. Isparta bölgesinde, fındık üretiminde olduğu gibi taban ve tavan fiyatları bulunmuyor. Üretici taban ve tavan fiyatlarını görüp ona göre hareket ederse daha uygun olacaktır.

GBB, ilaç fiyatlarının çok fazla tuttuğunu, bunun yanında sulama, nakliye, işçilik fiyatlarının da çok fazla olduğunu belirtmiştir. GBB'ye göre Türkiye'nin gül üretimine yönelik özel bir politikası bulunmamaktadır.

GBB, kendisinin de gül bahçesi olduğunu ama artık gülcülük yapmadığını ve gülleri söktüğünü, zaman da ayıramadığını belirtmiştir. Çünkü bir sene kazandıran gül üretimi, 2-3 sene zarar ettirmektedir. Ayrıca çok büyük bahçelerde, örneğin 100 dönümde gül üretimi yapılmaktadır. Gül, sabah saat 5'ten saat 9'a, en geç 10'a kadar bitirilmesi gerekmektedir. 100 dönüm gül, saat 10'a kadar toplanamaz. Büyük gül bahçeleri için işçi tutulmaktadır. GBB'ye göre; geç saatlere kadar toplanan gülün yağ oranı ve kalitesi de düşmektedir. Gül toplaması da profesyonelce olmalı, toplarken yağ oranı ve kalitesi korunmalıdır. Toplanan gül çuvalına ayakla basılarak sıkıştırılmaz. Gül, narin bir bitkidir. Ayrıca çuvalın kenarına sürtünen gülün de yağı kaybolmaktadır. GBB, gülün sepetlerde toplanması gerektiğini de belirtmiştir. Üreticilerimiz de bu konuya dikkat etmiyor, Tarım İl Müdürlüğü,

Gülbirlik yetkilileri de bu konuda gerekli ikazlarda bulunmuyorlar. GBB, gerek Gülbirlik'in gerekse özel kesimin Belediye hoparlörlerinden sadece, gül alımının başladığı veya avans verileceğini anons ettirdiklerini ifade etmiştir.

GBB, gül alımında üreticilerin mağdur olduğunu, Gülbirlik veya tüccarlar ne verirse kabul etmekten başka çarelerinin olmadığını belirtmiştir. Örnek olarak Fransa'dan beş alıcının geldiğini, Isparta'daki araçlar vasıtasıyla hepsinin de birbirleriyle aynı fiyatı verdiklerini ifade etmiştir. GBB'ye göre dünya gül üretiminin %65-70'ini Isparta ve Göller bölgesi karşılıyor ama üretici emeğinin karşılığını alamıyor. Üretici sadece günü kurtarıyor, harcadığını avans olarak alıyor, birkaç gün sonra parası bitince tekrar avans alıyor.

GBB, yüksek yerlerde yetiştirilen gülün daha kaliteli, yağ oranının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Ancak üreticiler açısından gül yetiştirilen bahçelerin seçiminin göz önünde bulundurulmadığını da ilave etmiştir.

GBB, 2020 ve 2021 yılları arasında yaşanan korona virus salgınının, gül üretimini olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Pandemi döneminde çiftçilere, gül üreticilerine Kaymakamlık tarafından izin verildiğini, verilen izinler sayesinde çiftçilerin de bahçeleriyle ilgilendiklerini ifade etmiştir. Tarlada bahçede çalışmak da insanlarımızın sağlığı açısından olumlu olmuştur. İnsanlar bu dönemde kahvehaneye, kapalı mekanlara gidemeyip tarla ve bahçeleriyle ilgilenmişlerdir. Ayrıca pandemi döneminde dezenfektan kullanımının artmasından dolayı gül kolonyasına da ihtiyaç artmıştır ve ekonomik yönden de korona virüs dönemi gülcülük açısından olumlu geçmiştir. GBB ayrıca pandemi döneminde diğer belediyelere dezenfektan olarak gül kolonyası sattıklarını da ifade etmiştir.

GBB, halen dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik krizin gül üretimini de etkilediğini belirtmiştir. Mazot ve gübre fiyatları, işçi ücretleri, nakliye vb. faktörler gül üretimini doğrudan etkilemektedir. Gübre atılmazsa gül verimi az olmaktadır. GBB'na göre bazı güllere dokunulduğunda yaprakları hemen dökülmekte, zira gübre, tomurcukların dalda kalmasını bile etkilemektedir. Ekonomik kriz, bazı gül bahçelerinin yok olmasına neden olmuştur. 100 dönüm gül üreten bazı üreticiler, tamamını kesmişlerdir. Gülün bakımı ve maliyeti çok zordur. Gül bahçeleri sondaj kuyularından elde edilen suyla sulanmaktadır. Elektrik ücreti, mazot ve işçi giderleri doğrudan gül üretimini olumsuz yönde etkilemiştir. GBB, bazı çiftçilerin artık traktörlere binmeyeceklerini söylediklerini de ilave etmiştir. Mazot fiyatları sürekli değişkenlik göstermekte, sürekli artmaktadır. Bugün itibarıyla (01/09/2022) mazotun litre fiyatı 27,34 TL'dir.

GBB, gül üretimine yönelik devletin özel bir politikası olmadığını belirtmiştir. GBB'ye göre devlet, nasıl fındık üretimine destek veriyorsa gül üretimi için de destek vermelidir. Taban fiyatının önceden açıklanması, gül üreticisinin de önünü görmesi gerekmektedir.

GBB, özel sektörün gül üreticilerini teşvik etmesi gerektiğini belirtmiştir. Fransa kozmetik ürün üretiminde önde gelen bir ülkedir. GBB'na göre yerli firmalar, gül üretimi ve alımında alanı, yabancı firmalara bırakmaması gerekir. GBB; "Türkiye gül üretiyor, gülsuyunu, gül yağını yabancı firmalar -Fransa- alıyor, katım katım fazlasını vererek biz tekrar kozmetik olarak geri alıyoruz. Gül yağının kozmetikte kullanılması, doğrudan gül kokusu için değil kokunun insan vücudunda kalıcı olmasını sağlamasıdır. Örneğin Gönen'de bir gün gül topla, bir hafta elinizden gül kokusu çıkmaz." demiştir.

GBB, Türkiye'nin çözmesi gereken başlıca iki probleminin olduğunu, birincisi tarım, ikincisinin ise enerji olduğunu belirtmiştir. GBB gül üretimi açısından geleceğe yönelik ümitli olduğunu, ancak devletin de tarıma bugünkünden daha fazla, etkin ve bölgesel ürünlere eşit kaynak aktararak tarıma ağırlık vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte GBB, devletin Karadeniz bölgesine, özellikle fındık üretimine diğer tarım ürünlerinden daha fazla ağırlık verdiğini düşünmektedir.

GBB'ye göre üniversitelerin de bölgesel ürünlerin üretilmesinde çiftçilere destek olması gerekmektedir. Çiftçilerimizin, gülün üretilmesi, yetiştirilmesi ve pazarlamasında desteğe ihtiyacı vardır. Gül üretimi, en çok gül yağı için kullanılmaktadır. Gül yağını da başta Fransa almakta ve kozmetik sanayinde kullanılmaktadır. Ara mamul olarak ihraç edilen gül yağı, katma değeri daha fazla olan kozmetik sanayiinde kullanılmakta ve gül yağından daha fazla gelir getirmektedir. GBB, çiftçilerimizin başaramayacağı hiç bir hususun olmadığını, ancak onlara yol göstermek, liderlik yapmak gerektiğini vurgulamıştır. Gül üretiminde de üniversite hocalarının, profesörlerin liderliği önemlidir. Gül üretimi konusunda üniversitelerde bölüm açılabilir. Gerçi açılmış bölümler olabilir ama bunların hepsi kağıt üzerindedir. GBB, üreticiye, bölge insanına destek olacak, gül üretimine yönelik yapılan bir şeylerin olmadığını, kendisinin bu konuda bir çalışma görmediğini belirtmiştir. Üniversitelerin salonlarda değil, alana, bizzat gül üretilen bahçelere çıkarak araştırma, iyileştirme, geliştirme ve çiftçiye destek çalışmaları yapmaları uygun olacaktır.

GBB, gül üretiminde aile şirketlerinin de bulunduğunu, gül yağı çıkararak, gülhanesi olan küçük işletmelere de destek verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu gibi şirketler bilgilendirilmeli, desteklenmeli, ürünleri de değerlendirilmelidir. Aile şirketleri, küçük işletmeler doğal gül yağı üretmektedir. Sanayi tipi sentetik gül yağının da üretildiği, piyasaya sürüldüğü görülmektedir. GBB, Şanlıurfa, Gaziantep gibi değişik bölgelerde de gül üretildiğini duyduklarını ifade etmiştir. Bu bölgelerde, o yöreye ait ürünlerin (fıstık, pamuk gibi) üretilmesi, Isparta bölgesinde ise gül üretilmesi daha uygun olacaktır. Yetiştirilen ürünlerin de kaliteli, verimli olması önemlidir. Belirli bölgeler, hangi ürünlerin

yetiştirileceğine de devlet karar vermelidir. Aslında devlet çiftçiyi yönlendirmelidir. Yetiştirme konusunda devletin; yetiştirme standartlarını, ürün özelliklerini belirlemesi, pazarlama sorununu çözmesi yeterlidir. Gül yağının bir özelliği de, cam gibi uygun saklama koşullarında bozulmamasıdır. Planlama yapıldığı takdirde, gül üreticileri de emeklerinin karşılığını alacaklardır.

Gönen Belediyesi Çalışanı (GBÇ) -aynı zamanda gül üreticisi- (Ü.P.), yaklaşık iki yıldır küçük çaplı gül suyu ve gül yağı ürettiğini ifade etmiştir. Kendi bahçesinden 1,5 ton gül elde etmekte, dört ila dört buçuk ton da diğer gül üreticilerinden alıp toplamda 5,5 - 6 ton gülü, kendi kazanında işlemektedir. GBÇ, kazanda ilk distilede gül yağı ve gül suyu elde ettiğini, elde edilen gül suyunun yağlı ve kaliteli olduğunu, kendisinin de bu şekilde gül suyu ve gül yağı ürettiğini belirtmiştir. GBÇ, ilk distilede elde edilen gül suyuna geleneksel olarak gül mayası da denildiğini belirtmiştir. GBÇ, kendi kazanının bakır olduğunu, elde edilen gül yağının yeşil olduğunu ve Araplar tarafından sevildiğini, Fransızların ise sarı renkli gül yağını tercih ettiğini ifade etmiştir. GBÇ sarı renkli gül yağı üretmemektedir. Sarı renkli gül yağı fabrikasyon olarak üretilmektedir.

GBÇ, 2022 yılında 5336 kg gül işlediğini, 800 gr yeşil renkli gül yağı elde ettiğini belirtmiştir. GBÇ, sezonda bir kg gül yağının 10.000 Amerikan Doları (\$) olduğunu, 100 gr yeşil renkli gül yağını da 1000 \$'dan sattığını ifade etmiştir. Gül yağının kendi masraflarını karşıladığını, gül suyunun da kâr olarak kaldığını belirtmiştir.

GBÇ, yaptığı araştırmalarda gül yağı çıkarırken su kullanıldığını, bu suyun pH değerinin çok yüksek olduğunu, biyolojik arıtmanın yetersiz olduğunu, sanayi tipi arıtma yapılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Örnek olarak gül yağı elde ederken açığa çıkan suyun bitkilere, ağaçlara verilmesi durumunda ağaçlar kuruyacaktır. GBÇ, büyük işletmelerde arıtma sisteminin olup olmadığını bilmediğini söylemiştir.

GBÇ, iki yıldır gül yağı ürettiğini, geçtiğimiz yıl bir ton fuel oil aldığını, yarısını geçen sene, geri kalan yarısını da bu yıl kullandığını belirtmiştir. Ancak daha ekonomik olması bakımından önümüzdeki yıldan itibaren odun kullanacağını ifade etmiştir. Ayrıca odun kullanma kararında, fuel oil'ün petrol türevi olması, doğayı daha fazla kirletmesi etkili olmuştur. Esasen kazanı komple set ve fuel oil kullanımına uygun satın aldığını, bu nedenle iki yıldır kullandığını belirtmiştir.

GBÇ, Gönen'de kendisi gibi 5-6 ton veya daha fazla gül yağı üreten çiftçilerin de olduğunu, bir araya gelip birlikte üretmek ve pazarlamak için girişimlerinin olduğunu ifade etmiştir. Gönen Belediye Başkanının da Gönen'deki gül yağı üreticilerinin bir araya gelmesi için girişimleri olmuştur. Ancak gülhanesi olan ve gül yağı üreten çiftçiler, ferdi olarak çalışmak istediklerinden bu girişimler hayata geçirilememiştir. GBÇ, bir araya gelmenin hem olumlu hem de olumsuz yönleri olabileceğini belirtmiştir. Bazı üreticilerin ilk distilede kaliteli, bazılarının ise ikinci distilede daha düşük kaliteli gül yağı elde edebileceklerini belirtmiştir. Aradaki ayırım için laboratuvarında analiz gerekmektedir. Bazı üreticilerin beklemeye zamanları olmayabilir. Gül yağını bazı üreticiler naylon kaplarda, GBÇ ise krom tanklarda beklettiğini belirtmiştir. Kazanlar klimalı yerlerde kurulmuş olabileceği gibi uygun olmayan ortamlarda da olabilir.

GBÇ, korona virüs salgınının, gül üretimini olumsuz etkilediğini, zira fabrikaların gül yağı ve parfümeri üretimlerinin durduğunu belirtmiştir. GBÇ'na göre; pandemi döneminde gül yağının bir kilosu, 3200 Avroya kadar düşmüştür. Örneğin 2021 yılında bir gül yağı fabrikası, üretilen gül yağlarını toplamıştır. 2020 ve 2021 yıllarında gül ve gül yağına talep düşmüş, öncelik temel gıda, sağlık ve enerjiye verilmiştir. Salgın döneminde kimse evinden dışarı çıkmadığından kozmetik ürünlerinin satışı da düşmüştür. Bunun yanında çiftçilerin bahçeleriyle ilgilenmelerinde bir sıkıntı yaşanmamış, gül üretimi devam etmiştir. Sadece işçi bulmada, işçilerin getirilip götürülmesinde sorun yaşanmıştır. 100-150 dönüm gül bahçesi olan büyük üreticiler, 2021 yılında üretilen gülün yarıya yakınına toplayamamıştır. GBÇ'na göre toplu taşımada getirilen kısıtlamalar, işçilerin getirilip götürülmesinde sıkıntı yarattığından yetiştirilen gülün yarısı toplanamamıştır. Bu sene gül toplamada bir sıkıntı olmamıştır.

GBÇ, gül yetiştirmede senede iki veya üç defa bahçenin çapalandığını, gübre atıldığını, budandığını, ilaçlandığını, bu işlemlerin çoğunun traktörle, gül toplamanın ise elle yapıldığını, traktör olmadan çoğu işlemlerin yapılamayacağını belirtmiştir. GBÇ masraflar konusunda şöyle demiştir: "İşçinin araçlarla getirilip götürülmesinde de mazot yakılmaktadır. Tüm bu masraflar işçi ücretlerine yansımaktadır. Bir işçinin bir günlük getirilip götürülmesi için bu yıl 40 TL ücret alındı. İşçilere de bir kilo gül toplama ücreti olarak, yerine göre ortalama 5 TL ödendi. Bir işçi 60 kg gül toplasa 300 TL işçilik, ayrıca bir işçi için de 40 TL de nakliye ücreti ödenmiş oldu. Bu yıl gülün kilogram ücreti tüccarlar tarafından 16 ila 18 TL olarak ödeniyor. Eylül ayına geldik Gülbirlik daha gül fiyatlarını açıklamadı. Bu durumda üreticinin elinde bir kg gülden 8-9 TL para kalmış oluyor. Gübre fiyatları da çok pahalı. 50 kg lık gübre 700 TL. Bu sene gülün kg fiyatı 20 TL'nin altında olursa zarar edeceklerini söyleyen üreticiler oldu."

GBÇ gül üretimine yönelik devletten beklendilerini, aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

"1. Devlet bölgesel olarak çiftçinin hangi ürünü üreteceğini belirlemelidir. Herkes her şeyi istediği gibi üretmemelidir. Artık gül, Isparta, Burdur, Afyon'un yanında, Datça'da, hatta Mardin'de bile üretilmektedir. Gül fidanları, buradan Mardin'e gönderildi. Lavanta popüler oldu, şimdi her yerde lavanta var. Devletimizin bir tarım politikası yok. Herkes istediği ürünü üretiyor ama satamadığı zaman elinde kalıyor. Zarar ediyor. Güneykent'te de

gül üretiliyor ama orada yetişen ürün buradakinden 2 TL daha pahalı. Orası daha yüksek, üretilen gülden elde edilen gül yağı oranı da daha yüksek. Güneykent'in toprağı ve havası, gül üretimini olumlu yönde etkilemektedir.

2. Devlet üreticiye destek veriyor ama ekilmeyen, dikilmeyen yerler için de destek ödendiğini duyuyorum.

3. Bir diğer husus destekleme ödeneklerinin geç ödenmesidir. Örneğin çiftçi 2021 yılının Ekim ayında tarlasını ekiyor. Destekleme ücreti alabilmek için başvurularının son tarihi 30 Haziran. Çiftçi 2022 yılının Temmuz ayında ekinini biçiyor. Desteleme ücretleri ise 2023 yılının Ocak ayında yatırılıyor. Dönemsel olarak desteklemenin yapılmasının daha uygun olacağını düşünüyorum. Taban fiyatlar çok geç açıklanıyor. Gülbirlik hala açıklamadı (02/09/2022 itibarıyla). Taban fiyat açıklanmadığından özel sektör gülden kg fiyatını 16 TL'den de, 18 TL'den de alabiliyor. İhtiyacı olan çiftçi parasını erken alabilmek için tüccara vermeyi tercih ediyor. Ama üreticilerin büyük bir kısmının, gülden Gülbirlik'e verdiğini söyleyebilirim. “

GBÇ, özel sektörde büyük işletmelerin olduğu gibi küçük çaplı aile işletmelerinin de olduğunu, bu nedenle küçük aile işletmelerinin desteklenmesi, “büyük balığın küçük balığı yutmasına izin verilmemesi” gerektiğini belirtmiştir. Bunun için kendi çapında gül yağı üreten çiftçilerin, küçük aile işletmelerinin de gül yağı üretmesini öğrenmeleri, gül yağının kalitesine önem vermeleri gerekir. Gül yağı ve gül suyu telef edilmemelidir. Örneğin imbiğin kazanının altı çok yakılırsa gül yağı yanık kokabilir. Kalitesi düşük olur. Yavaş ve ağır yakılırsa, beklediğinden gül suyu ekşime yapabilir. GBÇ geçen yıl ürettiği gül yağını kontrol ettirirken, petrol kokusu tespit edildiğini, araştırdıklarında kazanın içine araba anahtarı düştüğünü, bu nedenle gül yağından yabancı madde kokusunun geldiğinin anlaşıldığını ifade etmiştir. Ayrıca kavak ağacının odunu çabuk geçtiğinden, çam odunu ise is yaptığından, kazanların altında yakılan odun seçimi de önemli olmaktadır. Isparta ve çevresinde 100 yıldan fazla süredir gül ve gül yağı üretimi yapılmasına rağmen, günümüzde kalite daha da önem kazanmıştır. Laboratuvarlarda gül yağının içinde ne olduğu, nasıl üretildiği anlaşılmaktadır.

GBÇ, gül üretiminin üç sac ayağının olduğunu; bunların üretim faktörleri (üretici, arazi şartları, ortam vb.), maliyet ve bilimsel yöntem olarak sıralanabileceğini belirtmiştir. GBÇ, iki yıldır gül yağı üretimi yaptığını, iki yıllık üretimle gülhane kurmak için yaptığı masrafı çıkardığını belirtmiştir. GBÇ ayrıca geleceğe yönelik plan olarak kısa vadede şu anki kazanımlarını korumak, uzun vadede ise büyümek olduğunu ifade etmiştir. GBÇ'nin halen gülhane için yaptığı işlemler, yatırımlar devam etmektedir.

GBÇ son söz olarak, ekilecek yerlerin belirli olması, gül ekilecek yerlerin toprak analizlerinin yapılması, çiftçiye, üreticiye yol gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çiftçilerimiz kendi isteklerine göre ekim yapmamalıdır.

Gül üreticisi (G.Ü.) (Z.K.), 23 dekar gül bahçeleri olduğunu, bugüne kadar bu bahçelerden en fazla 12,5 ton gül elde ettiklerini, ayrıca gülhane kurduklarını ve yetiştirdikleri gülden gül yağı elde ettiklerini belirtmiştir. Kocası ve oğlu ile birlikte çalışmaktadır. Yetiştirdikleri gülden tamamını gül yağı yapma imkanı olmadığından, bir kısmını gül olarak satmaktadırlar. Kazan kapasitesi 100 kg'dır ancak bir seferde 75 kg gül işleyebilmekte, günde 2 veya 3 sefer gül yağı alabilmektedirler.

G.Ü., yetiştirdikleri gülü hem Gülbirlik'e, hem de tüccara sattıklarını, Gülbirlik'in gül alımında kota uyguladığını, 5 yıllık üretilen gül ortalaması kadar gül aldığını, bu nedenle kota fazlası yetiştirilen gülü tüccara da sattıklarını ifade etmiştir. 2022 yılında 8 ton civarında gül alabilmişlerdir. G.Ü. yetiştirilen gül miktarının, bakıma bağlı olduğunu, son iki yıldır gül bahçesine suni gübre atmadıklarından verimin de düşük olduğunu belirtmiştir. Gül bahçesine gübre atmamasının nedeni, pahalı olmasındandır.

G.Ü., gül kazanının fabrikasyon olmadığından biraz daha düşük gül yağı aldıklarını, bu sene (2022) 3,5 ton gül işlediklerini, 700 ml gül yağı aldıklarını belirtmiştir. Ölçümleri litre cinsinden tespit etmiştir. Ağırlık olarak yaklaşık 600 gr'dır. G.Ü., gül yağının satışının, alıcıyla anlaşmaya bağlı olarak litre veya kilogram olarak yapıldığını, perakende satışlarda mililitre cinsinden satışın daha yaygın olduğunu ifade etmiştir. G.Ü., ürettikleri gül yağının bir kilosunun fiyatının 10.000 Amerikan Doları (\$) olması gerektiğini, bu fiyat üzerinden pazarlık yaptıklarını, gr fiyatını ise 220 TL olarak söylediklerini belirtmiştir. Bu fiyattan satabildiklerinde masraflarını karşılamakta ve kâr edebilmektedirler. Bunun yanında kredi borcunu ödemek için, mecburiyetten çok daha düşük fiyattan, örneğin 1 kg'ını 55.000 TL ve 80.000 TL'den satan üreticilerin de olduğu görülmüştür. G.Ü., fabrikasyon olarak üretilen gülyacağının biraz daha ucuz olduğunu zannettiğini belirtmiştir. Buna gerekçe olarak; fabrikada 3 tondan 1 kg gülyacağı elde edilirken, kendisinin ise 5 tondan daha fazla gülden ancak 1 kg gülyacağı elde etmesini söylemiştir. Ayrıca imbiğin sisteminde kaçaklar da olabileceğini, satış fiyatının belirlenmesinde alıcıyla pazarlığın da etkili olduğunu ilave etmiştir.

G.Ü., Gönen Belediye Başkanının girişimiyle, gül yağı üreticilerinin bir araya gelmesi ve ortak olarak gül yağının pazarlanması yönünde görüşmelerinin olduğunu, ancak üreticilerin ferdi olarak çalışmayı tercih etmelerinden dolayı bu girişimin gerçekleşmediğini belirtmiştir.

Gül üreticisi Z.K.ya; GBÇ (Ü.P.)'ın gül yağı çıkarırken kullanılan suyun arıtılmasına ihtiyaç duyulduğunu, bu suyun bitkilere zararlı olduğunu söylediği, bu konudaki düşünceleri sorulmuştur. G.Ü.; bu konuda bir bilgisi olmadığını,

kazanda kaynatıldıktan sonra kalan posayı özel olarak yaptırdığı kazanlara aldığını, suyunu da soğuduktan sonra önceki yıllarda kanalizasyona verdiklerini, bu yıl ise evlerinin önünde yetiştirdikleri sebzeye verdiklerini söylemiştir. Bu suyla sulanan domateslerin, tat, koku ve verimlerinde herhangi bir olumlu veya olumsuz değişim görmediklerini belirtmiştir. Gül posasını da toprağa atmaktadırlar. G.Ü., kalan posanın gübre gibi değerlendirilebileceğini, en azından bahçelerindeki toprağı havalandıracağını, kazandan çıkan sıcak suyun bitkilere zarar verebileceğini ifade etmiştir.

G.Ü., korona virüs salgını döneminde, bahçelere gidip gelme ve gül üretimi açısından olumsuz bir durum yaşanmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte gül ve gül ürünlerinin tüketimi daha az olmuştur. Ayrıca okullar uzaktan eğitime geçtiğinden, devlet ve özel kesimde çalışanlar dönüşümlü olarak işe gittiklerinden, işçi bulma daha kolay olmuştur. 23 dekar bahçeden gül toplamak için haliyle işçiye ihtiyaç olmaktadır.

G.Ü., Gülbirlik'in önce 5 TL, daha sonra 5 TL olmak üzere 1 kg gül için 10 TL avans verdiğini, ancak hala fiyat açıklamadığını (21/9/2022), fiyat açıkladıktan sonra aradaki farkı da vereceğini, özel şirketlerin ise 18 TL'den gül aldığını belirtmiştir. Geçen yıl mazotun bir litresi 7 TL iken, bir kg gül de 7 TL idi. Bu nedenle G.Ü., 1 kg gülün, en azından 1 litre mazot fiyatına eşit, bugün itibarıyla 23-24 TL olmasını düşündüklerini ilave etmiştir⁴. G.Ü., geçen sene 1 kg gül için işçiye 2,65 TL öderken, bu sene 4,5 TL ödediklerini, kendi minibüsleri ile işçileri getirip götürdüklerini, işçilerin kahvaltı ve yemeklerini ise yanlarında getirdiklerini ilave etmiştir.

G.Ü., artan enerji ve petrol fiyatlarından dolayı birçok çiftçinin gül üretimini bıraktığını, gülleri söktüğünü belirtmiştir. Yakın bir arkadaşı, 60 dekarlık gül bahçesinin 50 dekarını sökmüş, geri kalanını da dibinden budayarak gül üretimini azaltmıştır. Bu şekilde budayarak, gül üretimine iki yıl ara vermiş olacaktır. Gül üretimini bu şekilde azaltan, bırakan birçok çiftçiyi bildiklerini de ilave etmiştir.

G.Ü., geçen yıl 120 TL'den aldığı gübreyi bu senenin başında 570 TL'den aldıklarını, her yıl gül bahçesine 12 torba (18-46-0 Diamonyum Fosfat) gübre atarken bu sene 9 torba atabildiklerini ifade etmiştir. Bir ara bu gübrenin 1200 TL'ye çıktığı da olmuştur. Gübre fiyatları son bir yılda en az 4-5 kat artmıştır. G.Ü., bazı ilaçları da pahalı olduğundan almadıklarını, ilacı ve gübreyi mümkün olduğunca idareli kullandıklarını belirtmiştir. Örnek olarak 9 dönüme 9 torba gübre atılması gerekirken 6 torba gübrede bırakmışlardır.

G.Ü., gül üretimine yönelik devletten beklentilerini şu şekilde sıralamıştır:

"1. Bildiğim kadarıyla gül, dünyada üç ülkede (Türkiye, Bulgaristan ve Hindistan) yetiştirilmektedir. En büyük gül yetiştiricisi ülke Türkiye olmasına rağmen devletin gül üretimine yeteri kadar destek vermediğini, gül politikası olmadığını düşünüyorum. Buğday, arpa, fındıkta olduğu gibi gülde de taban fiyat belirlenmesi gerekir. Bu hususu Gülbirlik'e de ilettik. Üretici, taban fiyat belli olursa, buna göre tedbirini alacak, belirlenen fiyat kurtarmayacaksa belki de üretmeyecektir. Üretici mayıs ayından haziran ortasına kadar topladığı gülün ödemesini ekim ayında ancak alabilmektedir. İşçinin ücreti ise gül toplama bitince ödenmektedir.

2. Özel yatılara, ÖTV ve KDV alınmadan, alınsa bile çok az alınarak mazot verilmektedir. Aynı uygulama, tarımda da kullanılabilir. İnsanımız suistimal edebilir ama önlem alınabilir. ÇKS'de üretim yapılan yerler ve ürünler bellidir. ÇKS'de kayıtlar esas alınarak çiftçiye, daha uygun fiyattan mazot verilebilir. Tarım Kredi halen mazot satmaktadır. Tarım Kredinin ÇKS'ye kayıtlı çiftçiye, ÖTV ve KDV'siz veya daha düşük oranlarda, yetiştireceği ürüne bağlı miktarda mazot satması sağlanabilir. Devletten beklentim özetle taban fiyat belirlenmesi, mazot desteği ve uygun fiyatla mazot satılmasıdır."

G.Ü., özel sektörden herhangi bir beklentisi olmadığını, en düşük maliyetle en yüksek kârı elde etmek isteyeceğini belirtmiştir.

G.Ü., üniversitelerin toprak analizi yapılmasında, öğretim üyeleri ve ziraat mühendislerinin bölgeyi dolaşıp üreticiye kullanılacak ilaç, gübre tavsiyesinde bulunarak, bakımın nasıl yapılacağını anlatarak çiftçiye destek olabileceğini belirtmiştir. Bahçelerin bakımı ve ilaç konusunda; "Ben yeterli ve gerekli ilacı kullanıyorum, ama yan taraftaki komşum dikkat etmediği takdirde hastalık benim ürüme de bulaşıyor. Ayrıca kullanılan ilaçlar, gül üzerinde kalıntı yapıyor. 4-5 sene önce ürünümüz zarar gördü. Yan komşumuz esterli ekin ilacı kullanmış. 3,5 ton gül alabileceğimiz 18 dekarlık bahçeden, 800 kg gül ancak alabildik. Gönen İlçe Tarım Müdürlüğüne gittiğimizde, güle hastalık bulaştığı, oradaki gülü köklememiz gerektiği söylendi. Gülü Isparta İl Tarım Müdürlüğüne götürdük. Oradaki yetkili, ekin ilacından dolayı gülün zarar gördüğünü söyledi. İlçe Tarımdaki yetkilileri, birkaç kez havanın uygun olduğu ve bahçenin çamurlu olmadığı günlerde, kendi aracım ile güllüğe de götürüp destek aldığım oldu. Isparta bölgesi gül bölgesi ama gülden anlayan yeterli uzman olmadığını gördüm. Geçen yıl Ankara'dan gül çekimi yapmaya eylül ayında geldiler. Çekim yapmaya gelen ekip, gülün mayıs ayında açtığını bilmiyor." demiştir. G.Ü., gübrenin, ilacın ve mazotun pahalı olduğunu, bu nedenle devlet tarafından -Tarım Bakanlığı- çiftçinin desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. G.Ü., TRT ve Halk TV'de gül üretimine yönelik program da yaptığını ilave etmiştir.

⁴ Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı verilerine göre 20/9/2022 tarihi itibarıyla 1 litre mazotun fiyatı 23,35 TL'dir.

G.Ü., geleceğe yönelik olarak, gül kazanını büyütebileceğini, ilave kazan alabileceğini, gül bahçesine yönelik ise bakım ve yetiştirme konusuna dikkat edeceğini belirtmiştir. G.Ü., gül yetiştirmek için emek, kaynak ve zaman harcadıklarını, üretim maliyetleri artmış bile olsa yakın zamanda gül üretiminden vazgeçmeyeceklerini ilave etmiştir. Bu konuda; “Bir oğlumuzu evlendirdik. Evlendirilecek bir oğlum daha var. Ayrıca rakımı yüksek bir yer bulabilirsem, orada gül yetiştirmeyi de düşünüyorum. Tarlapınarı'nın üst tarafında, Güneykent'e yakın yerler, gül üretimi için daha uygundur.” demiştir.

G.Ü., ilave olarak gül üretiminde toplu hareket edilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Bu konuda; “Duyduğum kadarıyla Bulgaristan'da çiftçiler, gül bahçelerini 7 yılda bir yeniliyorlar. Gönen kadar bir alanda, tüm gül bahçelerini, devletin de desteğiyle komple söküp yeni fidanlar diktiklerini duydum. Böylece hastalıklar, yaşlı fidanlardaki düşük verim önlenmiş, bahçe tazelenmiş olmaktadır. Ürün yetiştirilmediği yıl, Bulgaristan devleti üreticiyi desteklemektedir. Çiftçiler bunu tek başlarına yapamazlar. Toplu hareket edilmesi ve devletin desteği gerekir.” demiştir.

G.Ü., ilaçlamada da toplu hareket edilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu konuda; “Koşnil hastalığının önlenmesi için toplu ve aynı dönemde ilaçlama önemlidir. Koşnil çok kötü bir hastalıktır, bulaştığı taktirde bahçeyi kurutuyor, bahçeyi kaybediyorsunuz. Bir bahçede koşnil görüldüğü zaman, arılar, kuşlar bu hastalığı diğer bahçelere de taşımaktadır. Bu nedenle toplu hareket edilmesi çok önemlidir. Biz ilaçlama yapmamıza rağmen bahçede koşnil görüldü. Hastalık bulaşan gülleri kesip yaktık, bu şekilde ayakta kalabildik. Yan komşularımız, pahalı diye ilaçlama yapmıyorlar, yapanlar da yeterli ilaç yapmadıkları zaman hastalık görülmektedir. Tarım ilaçları pahalı olduğundan merdiven altı üretilen ilaçların da kullanıldığını duyduk.” demiştir.

G.Ü., son olarak gül üreticilerinden bir kısmının ürününü sigorta yaptırdığını, bilirkişilerin getirilip götürülmesinin masraflı olduğunu, çözüm olarak İlçe Tarımda görevlilerin bu konuda görevlendirilebileceğini belirtmiştir.

Baladız Muhtarı (B.M.) (M.E.), köyün % 85-90'ının gül üretimi ile ilgilendiğini, ancak geçen sene ile bu sene arasındaki farklı fiyat nedeniyle yetiştirilen gül miktarında da değişkenlik olduğunu belirtmiştir. B.M. Baladız'daki köylünün ve kendisinin gül üretimi konusunda; “İki sene önce fiyatlar düşüktü, ancak bu sene gül fiyatları iyi olduğundan daha fazla üretici gül yetiştiriyor. Fiyatlara göre yetiştirilen gül miktarında azalma çoğalma oluyor. Gülbirlik bugün gül fiyatlarını açıkladı, kilosu 22 TL. Özel sektör Gülbirlik açıklamadan gül fiyatlarını belirlemiyor ama biraz daha düşük oluyor. Benim 10 dekar kadar gül bahçem var ama suyu olmayan yerlerde kuruma oldu, bu yerlerdeki gülü söktüm. Şu anda 3-4 dekar kadar güllükten 2,5 tona yakın ürün aldım. 2,5 ton gül, önceki yıllara göre daha az. Verimin az olması, yağışla ve sulamayla ilgilidir. Sulu yerlerde sebze ve meyve yetiştirmeyi tercih ettim. Üreticiler, yetiştirdikleri gülü Gülbirlik'e de özel sektöre de vermektedir. Çoğu özel sektöre vermektedir. Gülbirlik'e gülünü verenler de çoğalmaya başladı. Gülbirlik bizim temel taşımız ve gül konusunda öncüdür. Yıllardır gül üreticisinin yükünü taşımıştır.” ifadesinde bulunmuştur.

B.M., korona virüs döneminin gül fiyatlarını olumsuz yönde etkilediğini, kozmetik sektörünün de olumsuz etkilendiğini, çiftçinin çalışma düzenini ise çok fazla etkilemediğini belirtmiştir. B.M. ye göre gül üreticisi, her zaman olduğu gibi saat 05'te gül toplamaya başlamış, tarla ve bahçesine gidip gelmede bir sıkıntıyla karşılaşmamıştır.

B.M. ekonomik krizin, petrol fiyatlarının hepsinin birbirine bağlı olduğunu, mazot fiyatlarının üreticiyi etkilememesinin mümkün olmadığını, bugün itibarıyla (12/10/2022) mazotun 28,40 TL olduğunu belirtmiştir. B.M. na göre mazot fiyatları ne kadar artarsa, üreticinin masrafı da o kadar artmaktadır. B.M. gül yetiştirmede en büyük sıkıntının tecrübeli işçi bulma olduğunu, gülün Isparta, Burdur dışındaki bölgelerde de örneğin Denizli'de yetiştirilmeye başlandığını, gül denilince akla Isparta geldiğini, ama ticari kaygılarla başka yerlerde gül üretiminin de engellenemeyeceğini ilave etmiştir. B.M. tecrübeli işçi bulmada sıkıntı olduğundan geçen yıl 2,5-3 TL olan bir kg gül toplama ücretinin bu sene 5 TL olduğunu, gül toplayan işçilerin genelini yabancı (Suriyeli, Afganistanlı) olduğunu belirtmiştir.

B.M. “Gül üretimine yönelik devletten ne bekliyorsunuz?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir: “Gülbirlik daha bugün gül fiyatını 22 TL olarak açıkladı. Bu senenin nasıl geçeceğini bilmiyoruz. Sezon başında gül fiyatları açıklanırsa, üretici de özel sektör de bir yol çizecek. Gül sezonu bitiyor, ekim ayında gül fiyatı açıklanıyor. 22 TL güzel bir fiyat ama çok geç açıklanması iyi olmuyor. Geçen sene Gülbirlik 8 TL olarak açıkladı ama biz 7 TL'den vermiştik. Fiyatlarla üreticinin emeği arasında bir denge olması gerekir.”

B.M. gül üretimine yönelik özel sektörden bir şey beklemediğini, Gülbirlikten daha düşük bir fiyat vermesinin doğal olduğunu belirtmiştir.

B.M. gül üretimine yönelik üniversitelerin araştırma yaparak üreticiyi bilgilendirmelerinin iyi olacağını, örnek olarak dikensiz güllerin de yetiştirildiğini duyduğunu, ilaçlama, yeni üretim teknikleri açısından seminerler düzenlenirse üreticiler için uygun olacağını belirtmiştir. B.M. na göre teknoloji ilerlemiş, yeni teknolojilerin gül üretimine getirebileceği yenilikleri de üniversiteler çiftçiye anlatabilir. B.M.; Baladız'da gülhanesi olan ve gül yağı çıkaran bir üreticinin olmadığını, gül yetiştirenlerin güllerini Gülbirlik'e veya özele verdiğini, ancak 15-20 dekar güllüğü olan bazı arkadaşlarının gülhane kurmayı düşündüklerini söylemiştir.

B.M. “Geleceğe yönelik planlarınız nedir?” sorusuna; “Biz istiyoruz ki gül, Isparta yöresine has bir ürün olarak kalsın. Başka yerlerde üretilmesin. Gülün Isparta’da yetiştirilmesine yönelik çalışmalar olsun. Devletimizden, üniversitelerimizden gül üreticisine daha fazla destek verilsin, bilgilendirme yapılsın. Gül fiyatları sezon başında açıklansın.” şeklinde cevap vermiştir.

S.S. Gülgönen Tarımsal Kalkınma Kadın Kooperatifi Başkanı (K.K.B.) (N.Ö.), gül üretimi ile ilgili faaliyetlerini şu şekilde anlatmıştır: “Ben kendimi bildim bileli, daha doğrusu aklım erdi ereli gül bahçelerinin içerisindeyim. Önceleri iki dönüm gülmüz vardı. 1986 yılında babam altı dönüm daha gül bahçesi kurarak toplamda sekiz dönümde gül yetiştirmeye başladı. O yıllarda bu kadar büyük gül bahçesi kurmak, herkes tarafından çılgınlık olarak görüldü. Zamanla gülün para etmediği dönemlerde bazıları güllerini kesti, üretimi azalttı. Biz hiç bir zaman gülü kesmedik, yetiştirmeye devam ettik. Değişik yerlerden, örneğin Sütçüler’in köylerinden işçi getirerek gülü topladık. Şimdi Isparta’dan işçi getiriyoruz. Babamdan kalan yerde abim gül üretmeye devam ediyor. Bizim de beş dönüm kadar gül bahçemiz var. Buradan 3,5-4 ton civarında ürün alıyoruz. Normalde beş dönümden beş ton almamız gerekir ama hava durumu, yağış miktarı, bakım, ürün miktarını etkiliyor. Yetiştirdiğimiz gülü yarı yarıya, yarısını Gülbirlik’e, yarısını tüccara veriyoruz. Ayın 12’sinde Gülbirlik gül fiyatını açıkladı, 22 TL. Geçen sene bir kg gül bir litre mazota yakındı ama bu sene fark var.”

K.K.B., kooperatifin kurulma amacının da kooperatif ortağı kadınların ev şartlarında ürettikleri ürünlerini, gülle ilgili olarak gül suyu, gül reçeli, gül sirkesi, gül yağını Gönen İlçe merkezinde tüketicilerin beğenisine sunmak olduğunu, kooperatif ortağı ve kooperatif başkan yardımcısı Z.K.nin imbikhanesi olduğunu belirtmiştir. K.K.B., sadece Gönen ilçe merkezinde değil, kooperatif olarak fuarlara, festivallere katıldıklarını, kooperatif ortağı kadınların, ürettikleri ürünleri çok daha uygun fiyatlarla ve kolaylıkla sattıklarını ilave etmiştir. Kooperatifle ilgili olarak; “Yedi kişi ile yola çıktık. Zamanla 31 üyeye ulaştık. Şu anda 24 kooperatif ortağımız var. Isparta bölgesinde gül ve gül ürünleri ile ilgili üretim yapan tek kadın kooperatifi biziz.” açıklamasını yapmıştır.

K.K.B., korona virüs döneminin, gül yetiştirilmesini, gül ürünlerinin üretimini ve pazarlamasını genel olarak olumsuz yönde etkilediğini, işçi yönünden sıkıntı çektiklerini, işçilerin getirip götürülmesinde kısıntılar olduğunu, maliyetlerin arttığını belirtmiştir. K.K.B., korona virüsün tüm dünyayı etkilediği gibi kendilerini de etkilediğini ifade etmiştir. K.K.B. korona virüs döneminin olumlu yönü olduğunu da; “Olumlu yönleri de olmadı değil. Gülün her yönüyle bir şifa olduğu, anti bakteriyel özellikleri olan bir ürün olduğu ve sağlığımız açısından olmazsa olmazımız olduğunu öğrendik. Sattığımız ürünlerden çok güzel dönüşler aldık. İçtiğiniz suların içerisine koyanlardan tutun da her gün eline yüzüne dezenfektan olarak kullananlara kadar.” şeklinde açıklamıştır.

K.K.B., mazot fiyatının çok pahalı olduğunu, bu pahalılığın gül üretimini etkilediğini, henüz bahçelerini işleyemediklerini belirtmiştir. Enerji ve petrol fiyatlarının pahalı olması konusunu; “Özellikle mazotun pahalı olması, sadece gül üretimini değil, tarımsal faaliyetleri çok fazla etkiledi. Bu yıla kadar, Gönen’de olmayanların tarlalarını da kiralayıp buğday, pancar ekiyorduk. İlk defa bu sene tarla kiralamıyoruz. Eşim, bu seneki kadar zor duruma düşmediğimizi söylüyor. Kiraladığımız bir çok araziye sahiplerine geri verdik. Onlar da biz ne yapalım, İstanbul’dan gelip araziye ekecek halimiz yok, bize birilerini bulun diyorlar. Bırakın başkasının toprağını, biz kendi toprağımızı işleyemiyoruz. Üretici neredeyse traktörün çalıştıramaz hale geldi, toprağını, bahçesini tam anlamıyla işleyemiyor. İnsan gücü ile yaptırma işçi maliyetleri fazla geliyor, bu sebeple üretim düşüyor. Çiftçinin, üreticinin maliyetleri çok yüksek, bu nedenle pazar bulma konusunda da sıkıntılarımız oluyor.” şeklinde açıklamıştır.

K.K.B. gül üretimine yönelik devletten beklentilerini şu şekilde açıklamıştır; “Fiskobirlik veya Çaykur, fındık ve çayda bir taban fiyat açıklıyor. Çay Rize’ye, fındık Giresun’a has bir ürün ise gül de bu yöreye has bir ürün. Gülün de taban fiyatının açıklanmasını isteriz. Bizim kooperatifimizde en fazla gül ürünlerini üretip satıyoruz. Kooperatif işine girene kadar gül suyunun önemini bilmiyordum. Ama muhteşem bir ürün olduğunu anladım. Gülle ilgili dergileri de takip ediyorum. İran’da çok fazla gül yetiştirildiğini okudum. Yetiştirdikleri gülü de kendi ülkelerinde kullanıyorlar, dışarıya satmıyorlar. Gül, Türk Cumhuriyetlerine de götürüldü, orada yatıştırılmak isteniyor ama verim alamadılar. Denizli Köy-Kop (S.S. Denizli Bölgesi Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği) Başkanı M.V. Beyi ziyaret etmiştik. Kendisi gül üretimini yaygınlaştırdıklarını, gülyağı üretimine başladıklarını söyledi. Güneydoğuda, Denizli’de gül yetiştirildiğini biliyorum ama güldeki yağ oranı ve kalitesi nasıl olur zaman gösterecek.”

K.K.B. gül üretimine yönelik özel sektörün, kozmetik ve parfümeri alanında dünya çapında söz sahibi olacak şekilde üretim yapması gerektiğine inandığını ifade etmiştir. Özel sektör için şunları söylemiştir: “Yıllardır bu işi yapıyoruz neden bu gül üretiminin bir alt yapısını kuramadık? Ülkede gül yağını üretiyoruz, doğru. Fransa’nın küçük bir kasabasında kokuya dönüşüyor ve biz bunu, sattığımız fiyatın kat kat üstünde fiyatlar vererek geri alıyoruz. Gül yağını neden biz kendi ülkemizde katma değeri yüksek bir ürüne dönüştüremiyoruz? Kozmetik sektöründe niçin biz de olmayalım? Dışarıya satalım ama ülkemizde de işleyelim. Bütün kokuların ham maddesi gül. Bu gül Isparta ve çevresinde yetişiyorsa buradaki üniversiteler olur, çevredeki farklı üniversiteler olur, gül ve gül ürünleri ile ilgili niçin bölümlerimiz yok? Gönen’de meslek yüksekokulu var. Örnek olarak aromaterapi ile ilgili iki yıllık okul olabilir. Çocuklarımız niçin bunun eğitimini alamıyorlar? Gülün eğitimini veren okul olsa, ben de okumak isterim.”

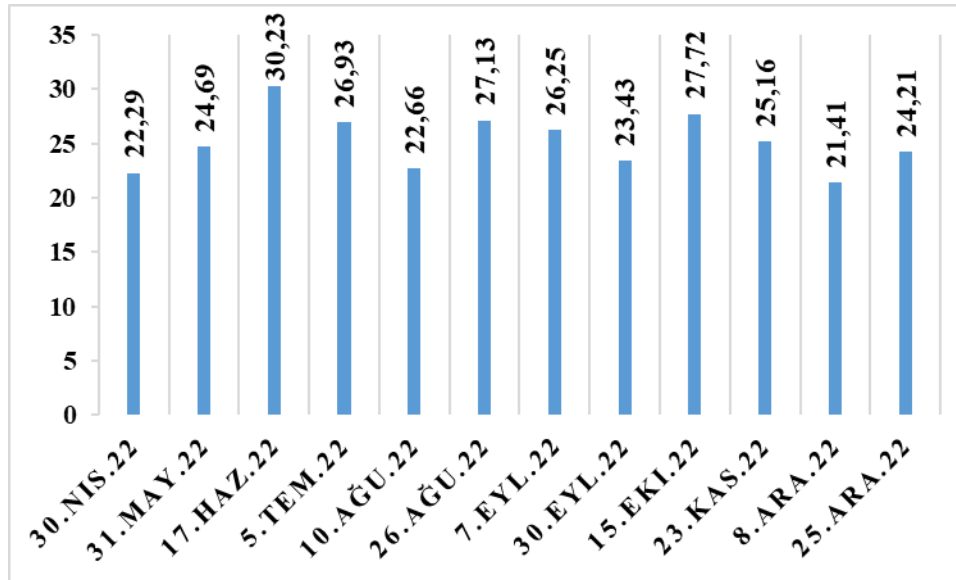
K.K.B. gül üretimine yönelik üniversitelerin özellikle ziraat fakültelerinden ilaçlama, bakım konusunda bilgilendirme beklediğini, kendi bahçesinin yanı sıra kızının, abisinin ve komşusunun gül bahçesinde bu yıl koşnil hastalığının çok fazla görüldüğünü, toplu ilaçlama yapılması yönünde girişimleri olduğunu, bu konuda Gönen kaymakamı ile de görüştüğünü belirtmiştir. Ancak toplu ilaçlama konusunda sonuç alamamışlardır.

K.K.B. “Geleceğe yönelik planlarınız, beklentileriniz nedir?” sorusuna şu şekilde cevap vermiştir: “Girdi maliyetleri düşürülsün. Devlet destekleme, hibe vermesin ama yeter ki ürünümüz değerinde satılsın. Maliyetler azaltılsın, fabrikalar kapatılmasın, çalışır hale gelsin, bizler üretelim, emeğimizin karşılığını alalım. Öyle bir duruma geldik ki tüketim çılgınlığı var ama üretim çok az. Sadece gül değil, tarım çok önemli. Benim arazim var, toprağım var. Gübremi alamıyorum, ilaçlama yapamıyorum. Bu sene ekip dikemeyeceğim. Yazık değil mi toprağa?”

Son olarak şunu eklemek istiyorum. Geleneklerimizde var, gençlerimiz evlenecekleri zaman kız istemeye gelinir. Aileler adettir sorarlar: -Oğlumuz ne işyapar? -Çiftçidir! diye söylendiğinde hayatta kızını vermezler. Damat adaylarının 3 kuruşa bir yerde çalışmasını, ya da memur olmasını isterler. Keşke herkes çiftçi olsa, keşke herkes bir şeyler üretse! Oğlunuz ne iş yapar sorusuna çekinmeden ve gururla -Oğlumuz çiftçidir! denileceği günleri hayal ediyorum.”

SONUÇ

Üretim ve ihracat verileri incelendiğinde Türkiye'nin, dünya gül yağı üretiminin en büyük payını karşıladığı görülmektedir. Bununla birlikte gerek yapılan çalışmalarda gerekse mülakata katılanların ifadesinde, gülcülükte üretim maliyetlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Üretim maliyetini yükselten kalemlerin başında mazot fiyatları gelmektedir. Mülakata katılan üreticiler, mazot, gübre ve ilaç fiyatlarının yüksek ve değişken olduğunu belirtmişlerdir. Rusya-Ukrayna savaşı, dünyada yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle petrol fiyatları gül hasadının yapıldığı mayıs ve haziran aylarında, oldukça yüksek bir seyir izlemiştir. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının resmi İnternet sitesindeki Isparta İli Gönen İlçesi geçmiş dönem akaryakıt fiyatları verileri esas alınarak mazot fiyatları Şekil 1’de sunulmuştur. Şekil 1’de görüleceği üzere gül hasadının yapıldığı ve tarımsal faaliyetlerin arttığı mayıs ayında bir litre mazotun fiyatı 30 TL’yi geçmiştir. 2022 yılında akaryakıtta vergi (KDV) oranı %18 olarak uygulanmaktadır. Ayrıca benzin ve motorinde Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) alınmaktadır. Örnek olarak pompa fiyatı yaklaşık 27 lira 95 kuruş olan motorinden 2,6 TL ÖTV, 5.3 TL KDV olmak üzere toplam 7,9 TL vergi alınmaktadır. Bir üreticinin ifade ettiği gibi, ÇKS’ye kayıtlı çiftçilere, KDV ve ÖTV’siz ya da %1 gibi sembolik bir oranda vergi uygulanarak mazot satışı yapılabilirdi takdirde çiftçinin üretim maliyeti oldukça düşecektir.

Şekil 1: Mazot Fiyatının Değişimi (TL / Litre)

Kaynak: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Resmi İnternet Sitesinden alınarak yazar tarafından üretilmiştir.

Gülbirlik çalışmalarına göre gül üretimindeki sorunların başında; bahçelerin bakımı, ilaçlanması ve gübrenmesinin bilimsel yöntemler yerine geleneksel yöntemler ile yapıldığı, bu nedenle gül verimi ve kalitesinin düşük olduğu belirtilmektedir. Üreticilerle yapılan mülakatta da fiyatların aşırı pahalı olmasından dolayı gübre ve ilacın yeterli olarak atılamadığı ifade edilmektedir. Bu konuda eğitim ve teşvik uygulamaları ile gül üreticilerine devletin destek olmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çoğu üreticinin belirttiği gibi ilaçlamanın, bir bölgede topluca yapılması, hastalıkların önüne geçilmesi açısından önemlidir. Bunun için tarım il ve ilçe müdürlüklerinin çiftçileri yönlendirmesi uygun olacaktır.

2020 yılı verilerine göre Türkiye’de yetiştirilen gülün %84,29’u (Tablo 2) Isparta’dan sağlanmakta ve tarımsal üretim değerinin 115 milyon TL olduğu görülmektedir. Bu üretim değeri, Isparta’da yetiştirilen elma, üzüm ve

kirazdan sonra gelmekte ve Bilir (2010: 2)'in çalışmasındaki gül üretiminin her aileye sağladığı ekonomik katkının düşük olduğu tezini desteklemektedir. Gülün üretim değerinin artırılması, sadece gül üretimi ve gül yağı ihracaatının artırılmasından ziyade katma değeri yüksek kozmetik ürünlerinin de üretilmesi ile sağlanabileceği düşünülmektedir. S.S. Gülgöner Tarımsal Kalkınma Kadın Kooperatifi Başkanının da belirttiği, Örmeci vd. (2012: 133)'in çalışmalarında tespit ettiği gibi Türkiye'nin; resmi kurumlar, özel şirketler, araştırma merkezleri ve eğitim kurumlarının işbirliğiyle kozmetik alanında söz sahibi olabilecek girişimlerde bulunması uygun olacaktır.

Mülakatlarda bir üretici, gülhanesinde ürettiği gül yağının atık suyunun ve posasının çevreye zararlı olduğunu ve arıtmaya ihtiyaç duyulduğunu, diğer bir üretici de atık suyu ve posasını tarlasında gübre olarak kullandığını ifade etmişlerdir. Aynı konu Gülbirlik raporunda da bulunmaktadır. Gülbirlik'e göre gül yağı üretimi esnasında kullanılan ve üretim sonucu açığa çıkan atık sular ve gül posası, doğrudan kullanılmamaktadır.

Baydar vd. (2019: 4)'nin çalışmalarında ise damıtma sonunda su muhtevası yüksek gül posasının, oldukça kaliteli ve ekonomik bir organik gübre kaynağı olduğu, insan ve çevre sağlığı için bir risk taşımadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla gülcülük konusunda hemen hemen her alanda yapılan bilimsel çalışma ve analiz sonuçlarının üreticilere aktarılması önemlidir. Üreticiler ve gülcülükle ilgilenenler için; gül üretim tekniklerinden gül yağı işleme tekniklerine, gül çiçeği hastalıklarından haşerelerle mücadeleyle kadar gülcülük konusunda yapılmış lisansüstü tezler, makaleler vb. birçok bilimsel çalışmanın kısaltılıp sadeleştirilerek broşür, bilgi notu, eğitim notu hazırlanması ve üreticilerin kullanımına sunulmasını uygun olacaktır. Zira Dağlı (2019: 10-19)'nın makalesinde de benzer öneriler bulunmaktadır. Katılımcıların belirttiği bir husus da, üniversitelerin salonlarda değil, alana, bizzat gül üretilen bahçelere çıkarak araştırma, iyileştirme, geliştirme ve çiftçiye destek çalışmaları yapmalarıdır. Üniversitelerde, bölgede yetiştirilen ürünlerin özelliklerine uygun program açılması da tartışılmalıdır.

Gülbirlik, gül üretimi ile uğraşan 12.000 üretici olduğunu ancak üretici ortakların her geçen gün kooperatif mantığından uzaklaştığını, Gülbirlik gibi örgütlenmiş bir kuruluş olmazsa gülcülüğün de zamanla yok olacağını belirtmektedir. Benzer tespitler ve öneriler Altunbaş (2018: 91)'in çalışmasında da yer almaktadır: “gül üreticiliğinde ... yeni örgütlenme modelleri uygulanmalı ve bu örgütlenmelere her türlü destek sağlanmalıdır.” Bu tespitler ışığında gül üreticilerine kooperatiflerine sahip çıkmaları fikrinin benimsetilmesi, devletin de Gülbirlik gibi organizasyonlara destek olması önemlidir. Devletin vereceği destek sayesinde kooperatiflere olan güven ve sahiplenme duygusu artacaktır.

2002 yılından 2021 yılına kadar geçen sürede üretilen gül miktarı, 5.828 tondan 15.259 tona çıkarak %162 artış göstermiştir (Tablo 4). Bununla birlikte Isparta'da ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı 2011 yılında 22569 iken 2020 yılında 19812'ye, toplam tarım alanı 901.030,260 dekardan 856.896,319 dekara gerilemiştir (Tablo 5). Gül üretimindeki artışa rağmen tarım alanlarında ve çiftçi sayısındaki düşüş, tarıma olan ilginin de bir göstergesi olarak alınabilir. Mülakata katılan bir üreticinin dediği gibi, gençlerin çiftçiliğe özendirilmesi, daha fazla tarım alanında üretime geçilmesinin teşvik edilmesi, tarım alanlarının boş bırakılmaması uygun olacaktır.

Yerel yöneticiler ve gül üreticileri, korona virüs salgınının tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemediğini, gerekli izinlerin verildiğini, tarla ve bahçelerine gittiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte seyahat ve sağlık tedbirleri kapsamında getirilen kısıtlamalar, üretim maliyetinin yükselmesine sebep olmuştur.

Gül üretimine yönelik devletin bir politikası olması, yetiştirilecek ürünlerin planlama çerçevesinde üreticiye bildirilmesi ve gerekli teşviklerin zamanında verilmesi, üretici açısından teşvik edici olmaktadır. Bir üreticinin, “Herkes istediği ürünü üretiyor ama satamadığı zaman elinde kalıyor. Zarar ediyor.” ifadesi, planlamanın önemini ve çiftçilerin ekonomik durumunu göstermektedir.

2022 yılında gülün taban fiyatı, gül hasadının yapıldığı mayıs ayından beş ay sonra, 12 Ekim 2022 tarihinde açıklanmıştır. Mülakata katılanların ifadelerinden, fındık ve çayda olduğu gibi gülde de taban fiyat olması ve bu fiyatın gül hasat zamanında açıklanması, üreticilerin emeklerinin karşılığını almaları bakımından önemli olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak Türkiye'nin gül yağı üretiminde lider konumunu sürdürmesi, üreticilerle birlikte devletin, özel sektörün ve üniversitelerin birlikte çalışmasına bağlıdır. Bugüne kadar yapılmış bilimsel çalışmalar, uygulamalardan elde edilen tecrübeler, üreticilere aktarılmalı ve hayata geçirilmelidir. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, sivil toplum kuruluşu olarak kamu politikası yapımında rol oynayan resmi olmayan aktörlerdir. Bu aktörlerin, vatandaşlarla birlikte tarım politikasında yapılması gerekenleri ve alınması gereken tedbirleri, karar alıcılara ve politika yapanlara uygun platformlarda iletmeleri, üretim ve verimin artırılması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akman, E.(2019). *Kamu Politikaları*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Altunbaş, H.(2018). *Isparta Gül Üretiminde Kadın Emegi: Üretici Gül Kadınları Derneği*. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Baydar, H. ve S. Kazaz (2013). *Yağ Gülü ve Isparta Gülcülüğü*. Isparta. Tola Matbaa ve Tanıtım Hizmetleri.
- Baydar, H., S. Erbaş, A. Şanlı ve N. Kara (2019). “Yağ Gülü (*Rosa damascena* Mill.)’nün Damıtma Atığı Olan Posanın Element İçeriği ve Değerlendirme Olanakları Üzerine Bir Araştırma”. *Türk Bilim ve Mühendislik Dergisi*. 1(1): 1-4, 2019. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/912189> Erişim Tarihi: 31.01.2023.
- Bilir, S. (2010). *Isparta İlinde Gülcülük ve Ekonomik Önemi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çetin, M. ve A. Yücesoy (2020). “Covid-19 Sürecinde AB ve Türkiye’nin Tarım Politikalarına Yeniden Bakış”. *Yeni Türkiye Dergisi*, sa.113, ss.175-182, <https://avesis.istanbul.edu.tr/yayin/57013b20-20e9-4c00-b385-cc79efc95872/covid-19-surecinde-ab-ve-turkiyenin-tarim-politikalarina-yeniden-bakis>. Erişim Tarihi: 31.01.2023.
- Dağlı, İ.(2019). “Türkiye’de Yağ Gülünün Son On Yıldaki Ekonomik Gelişimi ve Sektöre İlişkin Mevcut Sorunların Analizi”. *Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uygulamalı Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi* (SOSGÜZ), Yıl: 2019, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.:10-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/823219>. Erişim Tarihi: 31.01.2023.
- Dye, Thomas R. (1987), *Understanding Public Policy*, (Sixth Edition) Prentice Hall Inc., London, England.
- Erdoğan, M.Ö. (2020). *Türkiye’de Tarım Politikaları ve Arayış*, İNSAMER, 22.01.2020. <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/etkinlik-turkiye-de-tarim-politikolari-ve-arayislar.pdf>. Erişim Tarihi: 31.01.2023.
- Ergun, T. (2004). *Kamu Yönetimi: Kuram Siyasa Uygulama*, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Ersan, R. (2020). *Isparta gülü (Rosa Damascena Mill.) potansiyel tarım alanlarının ekolojik modellenmesi*, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu Yönetimi Düşünceler- Yapılar- Fonksiyonlar - Politikalar*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Heywood, A. (2012). *Siyasetin Temel Kavramları*, (Çev. Hayrettin Özler), Ankara: Adres Yayınları.
- Gökdal, A. (2018). *Mikrobiyal yağ üretiminde gül yağı atık materyalinin kullanılabilirliğinin araştırılması*, Anadolu Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / İleri Teknolojiler Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Khattawi, S.M.T.E. (2017). *Hippodamia Variegata (Goeze, 1777) (Coleoptera: Coccinellidae)’nın Macrosiphum Rosae (Linnaeus, 1758) (Hemiptera: Aphididae) Üzerindeki İşlevsel ve Sayısal Tepkisi*. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Örmeci K.M.Ç., M. İkiz ve V. Demircan (2012). “Türkiye’de Yağ Gülü (*Rosa damascena*) Üretimi ve Ticaretinin Gelişimi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7 (1):124-134, 2012. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/308738>. Erişim Tarihi: 23.01.2023.
- Tarım Ürünleri Piyasaları Gül, (2020). T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) Raporu Ocak 2022. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar/2022-Ocak20Piyasa%20Raporu--+.pdf> . Erişim Tarihi: 23.01.2023.
- Tarım Ürünleri Piyasaları Gül, (2022). T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) Raporu Ocak 2022. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%20Ocak-2022%20Piyasa%20Raporu--+.pdf>. Erişim Tarihi: 24.01.2023.
- Türk Dil Kurumu. (2023), Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 24.01.2023.
- Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (2023). Geçmiş Dönem Akaryakıt Fiyatları. <https://www.tppd.com.tr/tr/gecmis-akaryakit-fiyatları?id=32&county=1035&StartDate=01.05.2022&EndDate=30.09.2022>. Erişim Tarihi: 24.01.2023.